І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь . . .
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City, N. J.
Тел: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIV Ч. 176. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. П'ЯТНИЦЯ, 13-го ВЕРЕСНЯ 1957 ЦЕНТІВ 5 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, SEPTEMBER 13, 1957 No. 176. VOL. LXIV.

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ІМІҐРАЦІЙНИЙ ЗАКОН

Нюпорт, Ровд Айленд. — Президент Айзенгавер 11-го вересня підписав новий іміґраційний закон, але гостро його критикував, називаючи його „жалюгідним". Президент сказав, що підписав той законопроскт тільки тому, що він здійснює деякі пункти, запропоновані урядом в січні цього року. „Хоч цей закон в дечому поправляє дотеперішні іміґраційні приписи, казав Айзенгавер, то я з нього не є вдоволений, бо він не зумів скасувати багатьох несправедливостей в досі обов'язуючому законі". Президент не є вдоволений з цього закону тому, що він не признає права на постійний побут в цій країні 28.000 мадярських втікачів, які тепер перебувають в ЗДА як „бездержавні" з правом на тимчасовий побут, не маючи можливости старатися про американське громадянство. Новий закон не змінив дотеперішньої квотової системи, яка призначає для окремих країн квоти кожнорічних іміґрантів, і яка є несправедлива для східньо-европейських народів, бо основана на статистиці з 1920 року. Новий закон не встановив нової „політики" при дозволі на в'їзд до ЗДА політичним втікачам з-під комуністичного терору. Головні пункти нового закону. 1. Впродовж найближчих двох років до цієї країни зможе прибути понад теперішні квоти ще 60.000 чужинців, які будуть находитися в потребі еміґрувати. 2. Новий закон переносить 18.656 віз з того іміґраційного закону, важність якого скінчилася 31-го грудня 1956 року. З тих перенесених віз 14.000 призначені для втікачів з-поза залізної заслони. 3. Закон дозволяє на приїзд необмеженого числа закордонних сиріт, адоптованих американськими громадянами впродовж найближчих двох рокі́в. 4. Згідно з цим законом уряд може не домагатися відтисків пальців від тих чужинців, які прибувають до ЗДА як відвідувачі. 5. 50 чужинних дипломатів, які „виберуть волю" і не схочуть вертатися до своїх країн, зможуть дістати кожного року дозвіл на постійний побут в цій країні. Дозвіл в цій справі видаватиме генеральний прокуратор. Для новоприбулих цей новий закон є важливий тим, що він дозволяє на виправдання всім тим, які мусіли подавати невірні дані про себе в аплікаціях про допущення до ЗДА зі страху перед можливістю вивозу до СССР. Кілька годин після підписання закону іміґраційні уряди почали працювати, щоб його якнайшвидше здійснити. Президент заповів, що в січні найближчого року внесе новий законопроєкт, який узгляднюватиме ті пункти, яких не ухвалив Конґрес цього року.

Можливість крайового страйку телефонічних працівників

Ню Йорк. — Робітнича спілка Комунікаційні Працівники Америки заповіла загальний страйк в дні 16-го вересня, якщо до того не будуть закінчені з успіхом переговори про збільшення заробітних платень. Вестерн Електрік Компані в Ню Йорку, де ведуться головні переговори, повідомляє, що є надія на успішне вирішення спору між затрудненими і працедавцями. Представник цієї компанії на основі давнішого досвіду заявив, що навіть якби і почався страйк всіх 200,000 телефонічних працівників, то телефони в цілій країні в більшості будуть працювати, бо вони є на 85 відсотків завтоматизовані і можуть діяти без працівників. Компанії в Огайо і в західніх стейтах повідомляють, що там почався вже „дикий" страйк, проти якого виступила головна управа спілки „Комунікаційні Працівники Америки" в Вашинґтоні, закликаючи всіх до праці аж до офіційного оголошення про крайовий страйк.

Конґресмен Купер обіцяє зменшення податків в 1957 році

Вашинґтон. — Голова Комісії Способів і Метод в Палаті Репрезентантів демократичний конґресмен Джері Купер заявив, що, згідно з його передбачуванням, Конґрес в найближчому році ухвалить зменшення прибуткових податків. Очолювана ним комісія починає акцію в Конґресі в справі ухвалювання податків. Конґресмен Купер заявив, що члени Конґресу вже й цього року відчували, що прибуткові податки є надто високі, але не можна було нічого в цій справі зробити з огляду на непевну фінансову й валютову ситуацію та на інфляцію доляра. Вивчаючи податкові проблеми, конґресмен Купер заявив таке: „Маю повну надію, що в найближчому році вдасться зменшити податкові тягарі." В першу чергу повинні б бути зменшені податки тих, які мають найменші прибутки.

Перебуваючи на вакаціях у Нюпорт, Р. Ай., през. Айзенгавер підписав іміґраційний закон, прийнятий під час закінченої недавно сесії Конґресу.

АЙЗЕНҐАВЕР ПОГОДИВСЯ НА ЗУСТРІЧ З ГУБ. ФОБУСОМ У СПРАВІ ІНТЕҐРАЦІЇ

Нюпорт, Р. Ай. — Губернатор стейту Аркензо Орвал Е. Фобус звернувся до през. Айзенгавера з пропозицією відбути спільну зустріч для обговорення справи расової інтеґрації в Центральній Середній Школі у Литтел Рок, Арк. През. Айзенгавер погодився на пропозицію губ. Фобуса і встановив час відбуття наради на п'ятницю або суботу цього тижня. У своєму зверненні до Президента губернатор Фобус підкреслив, що обов'язком кожного громадянина є дотримуватися судових вирішень і наказів і він теж не має бажання відмовлятися від виконання наказу дистриктового суду в справі інтеґрації, але мусить робити це у погодженні з постановами конституції ЗДА і конституції стейту Аркензо. Губ. Фобус переслав своє звернення до Білого Дому, звідки пресовий секретар Президента Гаґерті переслав його до Нюпорту, де през. Айзенгавер перебуває на вакаціях. Повідомлення про пляновану зустріч Президента з губернатором Фобусом викликало широке зацікавлення не тільки в Литтл Рок, але і в інших місцевостях, де є актуальною справа інтеґрації. У Литтл Рок сподіваються зокрема, що під час цієї конференції пощастить знайти відповідну розв'язку інтеґраційної суперечки, яка викликала стільки відгомону в цілій країні.

Вилсон обіцяє вдосконалені ракети середнього засягу за один рік

Вашинґтон. — Секретар оборони Е. Вилсон заявив на пресовій конференції, що ЗДА зможуть вдосконалити за один рік керовані ракети середнього засягу, які зможуть летіти на віддаль до 1,500 миль. „Ви можете зробити подивугідну річ впродовж одного року, якщо ви цього хочете", — сказав Вилсон, який вже кілька разів заявляв, що він є вдоволений із продукції керованих ракет. Та секретар оборони не хотів „напевно" сказати, хто веде перед в продукції цього роду зброї ЗДА чи СССР. Пресова конференція відбулася в бюрі Вилсона з приводу заприсяження нового асистента секретаря оборони д-ра Пола Д. Фута, який має керувати інженерним і дослідним відділом. Вилсон заявив, що залишиться в Пентаґоні ще один місяць, а тоді всі обов'язки секретаря перейме Ніл Г. Мек Елрой, колишній голова фірми „Проктер і Ґембел". Вилсон повідомив, що 17-го вересня відбудеться в Пентаґоні прийняття для відзначення 10-річчя уніфікації збройних сил країни, на якому буде присутній і МекЕлрой.

Нюберґер домагається обмежити права губернаторів над крайовою ґвардією

Вашинґтон. — Демократичний сенатор Ричард Л. Нюберґер сказав, що він на найближчій сесії Конґресу внесе законопроєкт про обмеження прав губернаторів послуговуватися крайовою ґвардією „як особистою армією або пробоєвими відділами губернатора". Сенатор Нюберґер заявив, що правний дорадник в Сенаті вже виготовив законопроєкт в цій справі, бо події в Литтел Року, Аркензо, виявили, що конче потреба такого закону. Згідно з цим проєктом губернатори не матимуть права користуватися вояками крайової ґвардії для припинення наказів федеральних судів і для такої акції, яка була б незгідна з федеральною конституцією. Якщо б якийсь губернатор діяв незгідно з цим законопроєктом то президент ЗДА мав би „право припинити виплату федеральних фондів на втримування крайової ґвардії". — Голова Правничої Комісії в Палаті Репрезентантів конґресмен Еменюел Селлер домагається, щоб президент Айзенгавер вислав федеральне військо проти губернатора Аркензо Фобуса, яке змусило б його відкликати вояків крайової ґвардії з-під будинку середньої школи та вможливив вступ до школи негритянським учням.

Арґентина оголосила ембарґо на довіз авт

Буенос Айрес. — Арґентинський уряд внаслідок погіршення економічної ситуації країни оголосив ембарґо на імпорт авт. Ця заборона протиівиться попереднім заявам уряду генерала Педра Арамбуру про те, що касує державну контролю над економікою держави та дозволяє на те, щоб нею керував закон запотребування та продукції. Але уряд мусів видати заборону на ввіз чужих авт, бо його засоби долярової валюти такі малі, які вистачають на імпорт важливіших товарів. Політична й економічна непевність спричиняє обезцінення валюти на вільному ринку. За одного доляра треба тепер платити 45.5 песа, а кілька днів тому доляр коштував тільки 43 пези. З Арґентини втікає капітал, бо поширюються вістки про те, що генерал Арамбуру має вкоротці зрезиґнувати в користь зовсім військового уряду, який не переводив би заповіджених виборів та урядував би при допомозі декретів. Президент Арамбуру хворіє на ґрипу і в своїм палаці конферував із різними членами свого набінету.

Ситуація на Середньому Сході дещо злагіднена

Амман. — Закордонний міністер Йорданії Самір ель-Ріфай, як також закордонний міністер Ливану д-р Чарльз Малік виголосили промови з заявами, що їхні країни не виступлять проти Сирії та що одержана Йорданією американська зброя була обіцяна їй ще раніше, перед останніми змінами в Сирії. Також савді-арабський амбасадор в столиці Сирії Дамаску шеїх бен Зеїд мав заявити, що Савді Арабія буде вірна своєму військовому союзові з Єгиптом і Сирією. Ті заяви — за пресовими коментарями — не є доказом якогось прихильного для Сирії і її лівого курсу звороту названих про-західніх арабських держав, тільки відповіддю на ніби-то примирливі жести збоку Сирії. Вправді уряд Сирії відбув надзвичайні наради, де ніби говорилося про потребу проголосити загальну мобілізацію та про зголошення до Ради Безпеки ОН скарги проти ЗДА, але водночас сирійські чинники рішуче заперечують, наче б вони були в будь-якій залежності від Москви і відпекуються комунізму. Сирійські „невтралісти" ніби-то побачили, що пішли задалеко в своєму совєтофільському курсі і хотіли б якось наблизитись до Заходу. Цим пояснюють коментатори також „злагіднений" тон державного секретаря Доллеса в його заввагах на останній вівтірковій пресовій конференції про Сирію.

Тіто й Ґомулка переводять тайні наради

Београд. — Югославський президент-диктатор маршал Тіто і перший секретар польської комуністичної партії та фактичний диктатор теперішньої Польщі Владислав Ґомулка переїхали зараз на другий день перебування польської делеґації в Югославії з Беоґраду на острів Бріоні, до тамошнього палацу Тіта, де він звик переводити тайні наради з усіми поважнішими закордонними гістьми. Ґомулка відмовився сказати будь-що про зміст задуманих розмов з Тітом, заявивши, що про це скаже офіційний комунікат, коли наради закінчаться. За коментарями преси — у тому комунікаті напевне буде підкреслена ще раз потреба незалежности і рівности та співпраці на базі „рівний з рівним" всіх комуністичних держав і політики „позитивної невтральности" у закордонній політиці. Водночас напевне будуть у тому комунікаті такі фразеологічні звороти, які доказували б комуністичну правовірність Тіта і Ґомулки і їхню льояльність супроти Москви. — У зв'язку з заявою Тіта в користь західнього кордону Польщі на Одрі-Ніссі, західньо-німецький амбасадор в Югославії д-р Пфайдерер висловив своє невдоволення, а західньо-німецький уряд в Бонні просив Югославію з'ясувати ближче вислів Тіта, що кордон Одри-Нісси це „єдина й найкраща розв'язка".

Папа закликає духовенство стежити за радіо-телевізійними передачами

Рим. — У своїй 22-ій з черги Енцикліці, датованій 8 вересня, але оприлюдненій 11 ц. м., Папа Пій XII підкреслив значення фільму, радія і телевізії для піднесення чи підважування моралі одиниці і громади і тому доручив духовенству стежити за авдиціями, щоб можна одні з них поручати та інші таврувати. До цього часу Католицька Цеква виконувала вже таку місію у відношенні до фільму, а тепер вперше Папа офіційно заговорив також про радіо — і телевізійні передачі, як засіб формування людського світогляду та чинник пропаґанди з засягом на весь світ. Ця Екцикліка Папи — одна з найдовших, ним проголошених, бо має 16,000 слів. „Оссерваторе Романо" оприлюднило її текст в латинській і італійській мовах на 5-х сторінках свого великого формату. Нова Екцикліка називається від своїх двох перших слів — „Міранда Прорзус" — „Подивугідні винаходи".

У Франції радитимуть над автономією для Альжиру

Париж. — Французький уряд Моріса Бурже-Монорі скликав офіційно надзвичайну сесію парляменту на 24-го цього місяця для справи Альжиру. Уряд виступить на тій сесії з готовим проєктом нової поширеної автономії для Альжиру. Остаточний текст має бути ще передискутований і прийнятий радою міністрів, яка до часу відкриття сесії парляменту має відбути ще кілька засідань. Уряд сподівається запевнити собі більшість для свого проєкту ще поки зійдеться сесія, щоб оминути небезпеки повалення проєкту, що було б однозначне з новою кризою уряду. Прийняття того проєкту передбачується на першу половину жовтня, безпосередньо перед тим, як має розпочатися дебата над справою Альжиру на терені Об'єднаних Націй в Ню Йорку. Покищо найбільший спір іде за компетенції центрального парляменту й центрального уряду в Альжирі, за прероґативи французького міністра для справ Альжиру і спосіб забезпечення прав французьких мешканців Альжиру. Найгірше, що керівники націоналістичного руху в Альжирі ставляться до нового проєкту вороже, тому цілий той проєкт буде тільки арґументом в руках представника Франції в Об'єднаних Націях.

Німецькі вояки візьмуть участь у виборах

Бонн. — Вперше за німецької історії уніформовані вояки візьмуть в найближчу неділю активну участь у виборах до західньо-німецького парляменту. Активне виборче право мають всі вояки, які скінчили 21 рік життя. Таких нараховують 85,000. Решта коло 20,000 ще не має приписаного віку. В минулому члени німецьких збройних сил не мали права голосування, бо обов'язував принцип повного „відполітизування" армії, що мала тільки сліпо слухати своїх військових зверхників. Передвиборча пропаґанда добігає до кінця. В останній хвилині пробують скористати на суперництві двох найбільших партійно-політичних противників — християнських демократів Аденауера і соціял-демократів Оленгауера — праві партії, які не грали в останньому парляменті ніякої ролі. Так звана Державна партія („Райхспартай"), яка 4 роки тому зібрала всього 295,000 голосів, отже 1 відсоток всіх відданих голосів і тому не здобула ні одного мандату, тепер сподівається — як заявив її лідер Адольф фон Тадден — дістати 600,000 голосів і приготовитись до „перемоги" щойно у виборах в 1961 році! На вівтіркових виборчих зборах тієї партії в Ганновері, де промовляв проф. Ганс фон Ґрінберґ, заля світила пусткою.

АНГЛІЯ ПРОПОНУЄ ВИСЛАТИ ДО МОСКВИ МІСІЮ В СПРАВІ МАДЯРЩИНИ

Об'єднані Нації. — За теперішні репресії в Мадярщині відповідальний більше совєтський уряд, як комуно-мадярський, і тому треба в Москві, а не в Будапешті заходитись, щоб покращала доля мадярського народу — твердив репрезентант Англії на надзвичайній сесії Об'єднаних Націй коммодоре Аллен Нобл, на засіданні в середу 11 вересня ц. р. Він дуже гостро атакував Москву за її „брутальні утиски" на Мадярщині та перестерігав Москву, що Об'єднаних Націй не задовольнить ніяка інша поступка в справі Мадярщини, як тільки відкликання відтіль совєтських військ. Нобл твердив, що за англійськими відомостями число розстріляних на Мадярщині не менше 2,000 та що кругло 20,000 осіб перебуває там тепер у в'язницях, або концентраційних таборах. Набл підкреслював риск, на який наражений весь престиж Об'єднаних Націй в широкому світі у зв'язку з поведенням Совєтів супроти Мадярщини і супроти Об'єднаних Націй. Нобл виступив проти суґестії „деяких осіб доброї волі" (маючи під ними на увазі — за коментарями преси — „невтралістів" типу індійського прем'єра Неру), наче б дальші дебати в ОН над справою Мадярщини збільшували тільки міжнародне напруження, поменшували шанси направи відносин та наражували справу міжнародного розброєння, бо, мовляв, такі наради „псують атмосферу, потрібну для успішних переговорів". „Думаю — казав представник Англії — що прийняти таке становище це значило б віддати найпоганішу прислугу міжнародному мирові і Об'єднаним Націям. Це означало б просто погодження з фактом, що будь-яка велика держава може безсоромно легковажити світову опінію та резолюції Об'єднаних Націй та що нема глузду навіть таврувати таку поведінку. Якщо створимо такий прецеденс, то дамо цим свою згоду на опрокидування резолюцій Об'єднаних Націй, бо воно матиме гарантію безкарности не тільки збоку будь-якої міжнародної дії, але навіть щодо словної догани. Не знаю, як тоді можна буде врятувати престиж Об'єднаних Націй". Нобл був теж за те, щоб виразно вибрати сіямського князя Вайтаякона за речника Об'єднаних Націй в дальшій акції в користь Мадярщини, але радив не висилати його до Будапешту, а до Москви, від якої все залежить. Також представники Голляндії, Бельгії і Люксенбурґу гострими словами таврували „ароґантну" поставу Совєтського Союзу. З другого боку представники сателітських Румунії і Болгарії повторювали комуністичні брехні про „фашистів", які робили революцію на Мадярщині. До спонзорів резолюції 36 держав з засудженням Совєтів приєдналися додатково Австралія, Італія, Нова Зеляндія, Перу і Греція. Совєтський міністер закордонних справ Андрей Громико заповів свій приїзд до Ню Йорку на наступний тиждень, на звичайну 12-ту сесію Генеральної Асамблеї.

В Індонезії радять над рятуванням країни проти хаосу

Якарта. — У столиці Індонезії Якарті з'їхались найповажніші діячі з 21 провінцій, що простягаються на просторі 3,000 миль, щоб нараджуватись над рятуванням цієї молодої республіки проти повного хаосу, який загрожує їй від внутрішніх спорів. Найважливішими проблемами нарад є 1. загальна ненормальна ситуація в державі і 2. небезпечний розкол у збройних силах. Річ у тому, що в Індонезії, яка складається з архіпеляґу островів та поділена на численні провінції, — проявилися сильні відосередні тенденції і різні місцеві військові команданти, захоплюючи в свої руки всю владу, почали відмовляти послуху центральній владі. Тому в цій конференції беруть участь однаково цивільні діячі, як і військовики. Корисною проґнозою цієї конференції є факт, що два суперники-антаґоністи, президент Сукарно і його колишній заступник д-р Гатта, який зрікся в мин. році свого становища і перейшов до гострої опозиції, виступили одностайно при відкритті конференції, закликаючи до національної єдности і державної зрілости. Противники Сукарна закидають йому диктаторсько-централістичні аспірації та потурання комуністам і бачать в Гатті свого провідника. Гатта — це лідер, найбільш в Індонезії зненавиджений комуністами. Конференції проводить безпартійний прем'єр Дюанда.

В АМЕРИЦІ

● **У Гавстоні,** Тексас, 2-річний Ренді Лінн Holенд, коли всі в домі спали, встав із ліжка, взяв батьків револьвер і постріляв 31-річного батька та 25-річну матір. На щастя, небезпека їм не загрожує.

● **80-річний Чарлз Т. Олві,** прибувши в гості до Дітройту, рішив заграти в шахи з шаховим чемпіоном Ричардом Ґішом. В кінці першої партії Ґіш сказав старикові: „Ви виграли!" Але Олві нічого не відповів, він помер на удар серця.

● **Комісія Атомової Енерґії** повідомляє, що пробна експльозія атомової бомби, заложеної на на 800 стіп під землею, відбудеться в середу 18 вересня на дослідній площі в Неваді. Науковці хочуть дослідити вплив цієї експльозії на земну кору.

● **Департамент рільництва** повідомляє, що цього року до половини серпня фармери здали до урядових магазинів тільки 36,000,000 бушлів пшениці, а минулого року в тому самому часі — 108,000,000 бушлів. Цього року фармери продають більше пшениці на вільному ринку.

● **19-річна Марта Е. Конеллі,** в Індіянополісі, Індіяна, хотіла розвестися з своїм 25-річним чоловіком Вільямом, бо він, мовляв, читає Біблію, вимагає, щоб вона ходила в спідниці, а не в штанах, і хоче, щоб вона відвідувала церкву. Суддя визнав, що жадний із цих трьох арґументів не може бути причиною до розводу, і відкинув просьбу химерної молодої жінки.

● **Нюйоркський мільйонер** Нелсон А. Рокфеллер веде переговори з бейзболовою дружиною „Даджерс" в Бруклині, щоб вона залишилася на місці і не переносилася до Лос Анджелесу, Каліфорнія. Він обіцяє допомогти при будові стадіону вартости 20,000,000 дол. на 50,000 сидячих місць. Вислід переговорів ще не відомий.

● **102-річна** Катерина МекПарлен в Ню Йорку 11-го вересня відзначила свої народини в каплиці дому для вбогих, де вислухала Служби Божої на її інтенцію, яку відправив о Дж. МекКарті. Від 1895 року вона працює в шпиталі для хворих, головним чином тих, на пістряка. В 1953 році Папа Пій XII відзначив її „Про Еклезія ет Понтіфіце" за харитативну працю і працю для Церкви.

● **Голова** Міжнародної Спілки Деревообробники Америки, Ал Ф. Гартонґ, заявив на річних зборах своєї організації в Портленді, Ореґон, що „єдиним засобом недопустити до безробіття є зменшення робітничих годин в тижні". Він домагається, щоб АФП-КІО всіляко старалися скоротити тиждень праці, бо, мовляв, „робітництво не може чекати до того дня, коли число безробітних становитиме мільйони".

У СВІТІ

● **Папа Пій XII** заборонив мадарським духовникам займати в Мадярщині будь-які публічні становища. Протягом місяця вони мають зректися цих становищ на публічній службі. Це стосується м. і. трьох духовників, які засідають у комуно-мадярському „парляменті", делеґовані розбивацькою групою духовенства, „льояльною" супроти уряду Яноша Кадара.

● **У Сайґоні,** столиці Південного В'єтнаму, юрба здемолювала друкарню та редакцію двох часописів, які критикували президента Нґо Дінг Дієма, і обкидала камінням доми видавців і головних редакторів ция газет.

● **Карль Деніц,** колишній німецький адмірал і фармальний наступник Гітлера, як голови нацистської Німеччини, випущений минулої осени з в'язниці, де сидів, як воєнний злочинець, мріє про те, щоб знову плавати морями. Він має тепер 66 років і живо цікавиться політичними справами, але активної участи в політичному житті не бере ніякої. Бувший адмірал мешкає з дружиною у скромному двокімнатному помешканні в Гамбурґу, але дістає щомісячну непоганy ренту — 1,600 н. марок ($380).

● **В Японії** скінчився річний конґрес представників різнонаціональних Пен-Клюбів, себто організацій найвидатніших письменників, драматургів і публіцистів. На конґрес пребуло 170закордонних делеґатів. Із ЗДА були приявні Джан Стейнбек, Джан Герзі і Джан Дос Пассос.

● **До Моcкви** прибув 22-річний Шелбі Такер, американський студент, якого китайські комуністи викинули з Китаю за те, що рішуче відмовився показати їм свій американський пашпорт. Він був у групі 41 студентів, які безпосередньо після московського „Фестивалю молоді" поїхали до комуністичного Китаю, прийнявши запросини його диктаторів, всупереч пересторозі американського уряду. Такер був „найправіший" у тій групі і не приховував своїх антикомуністичних поглядів. Він заявив, що хотів би якнайшвидше вирватися з-поза залізної завіси. Він студіює в Оксфордському університеті в Англії і американський амбасадор у Москві порадив йому мерщій туди їхати. З Вашинґтону повідомлено, що його пашпорт важний також на поворот до ЗДА.

● **На залізничій станції** в Західньому Верліні помер на удар серця Герман Кестнер, колишній співавтор конституції, яка мала б об'єднати Німеччину під авспіціями комуністів, і кол. віце-прем'єр Східньої Німеччини, який таки не витримав у льояльності до комуністів і втік на Захід. Він мав 70 років.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays (Saturday and Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПОПУЛЯРНІСТЬ ТА ДЕРЖАВНА РАЦІЯ

Хоч Литтел Рок є столицею стейту Аркензо, проте, здається, небагато людей у широкому світі і далеко не всі громадяни ЗДА знали про його існування, поки воно раптом не вкрилось у вересні 1957 р. сумною славою. Але й розважливіші самі мешканці того неповна 200-тисячного міста радше стурбовані, аніж горді, тією несподіваною славою. З щоденних новинок та окремої інформаційної статті Читачам уже відомо, що спричинив той розголос тамошній губернатор, Орвел Е. Фобус, який 2 вересня ц. р. викликав підлеглу йому, як шефові стейтової екзекутиви, національну гвардію, поставив її перед будинок середньої школи, до якої цього року, за заздалегідь прийнятим пляном, мали вперше прийняти кількох муринських школярів, і не допустив їх туди. Він виправдував свій розпорядок бажанням зберегти публічний спокій, який — за його переконанням — був би порушений при вписах муринських дітей до „білої" до цього часу школи. Водночас губернатор кількакратно заперечував, начебто він був проти шкільної інтеґрації. Справа, як відомо, набрала величезного шуму, і вже близько два тижні буквально всі часописи в Америці щоденно повні вісток про Литтел Рок. На задній плян відійшла расова проблема інтеґрації і сеґреґації, про яку стільки мови було якраз у цьому році, у зв'язку з ухвалюванням закону про громадянські права. На перше місце висунулись два найповажніші імперативи: державного правопорядку та доброї слави не малого стейтового міста, а цілої могутньої держави.

Розглядаючи з цього погляду викликану губернатором Фобусом бурю, коментарі всіх без вийнятку найповажніших американських щоденників і журналів підкреслюють такі правди: хоч може губернатор Фобус дійсно діяв у добрій вірі, боявся заворушень і хотів тільки запевнити місту і стейтові спокій, проте у практиці підтримав назадницький сеґреґаціонізм і утруднив процес повного зрівняння всіх громадян ЗДА в життьовій практиці, без різниці раси, віри і походження; до цього часу тільки приватні особи, окремі одиниці та їхні гурти ставили інколи фізичний спротив інтеґрації, а тепер уперше практично приєднався до них високий державний урядовець із найвищим у стейті авторитетом і створив цим небезпечний прецеденс для інших стейтів; внаслідок цього виринув конфлікт між стейтовою і федеральною владою, якого не потребували ні стейти, ні країна і який насправді анахронічний і без сутніх причин. Це все справи внутрішньоамериканського порядку. Куди більшу шкоду принесла акція губернатора Фобуса З'єдиненим Державам в міжнародному маштабі. Московські большевики і різнонаціональні комуністи дістали чудовий матеріял для своєї злобної антиамериканської акції. Одна світлина — як то члени національної ґвардії зупиняють доступ до школи 15-річній муринській дівчині — варта для них більше, аніж десять хрущовських промов. Вояки ґвардії, які це робили, і навіть сам їхній командант могли про це не подумати. Але стейтовий губернатор повинен був мати на увазі таку небезпеку. „Може він діяв за заараньжованим пляном, може це була акція, спричинена панікою, може це була дія внаслідок невірного розуміння ситуації", — читаємо в одній американській статті на цю тему, яка кінчається висновком, що без уваги на спонуки, якими керувався губернатор Фобус — наслідки його дії погані для стейту Аркензо, для міста Литтел Рок і для всієї американської країни.

Очевидно, що в південних стейтах ЗДА є ще, може, одиниці, які похваляють губернатора Фобуса і вбачають в ньому оборонця доброї справи. Бо занадто глибоко ще закорінена в цих стейтах нехіть до повної расової рівности не в теорії, а в щоденній практиці, і ці настрої формовані сторіччями, не можуть зникнути безслідно навіть впродовж десятиріч. Проте, коли і сам губернатор Фобус не заперечує конечности інтеґрації та не квестіонує правильности рішення Найвищого Суду з травня 1954 року, і коли на тому самому становищі стоять також тамошні шкільні чинники, то це — наявний доказ величезного поступу. Тільки вороги Америки не хочуть бачити його. Справа інтеґрації перейшла вже давно від принципу до метод здійснювання, і в самому Литтел Року іде тільки про час і способи. Акція губернатора Фобуса замрячила саме ту різницю між принципом рівности, що його всі признають, і методами, як її здійснювати. На щастя, світ знає правду про Америку.

Губернатор Фобус, мабуть, здобув собі популярність серед усіх, що „не люблять" муринів, серед усіх, що неохоче бачать своїх дітей на одній шкільній лавці з муринськими дітьми. Але така популярність і такі симпатії-антипатії не мають нічого спільного з дійсним державним інтересом. Спокій, зрівноваження, розум і критерій доцільности — це ті чинники, якими єдино треба керуватись у підході до державної праці.

ТІКАЮТЬ З КОМКОРАБЛЯ

Міжнародний комунізм, конкретно комуністичні партії окремих країн, що перебувають під безпосереднім проводом і диктатом Москви, увійшов у таку стадію свого існування, коли кожна людина, в якої збереглося хоч трохи людської гідности і совісти, порирає не тільки з комуністичними і прокомуністичними організаціями, до яких вона належала, але й з самою комуністичною ідеєю. Сьогодні все менше комуністів, які признаються в приналежності до компартії і вже цілком мало таких, які вважають за честь носити звання комуніста.

До довгого ряду розчарованих у комунізмі людей, таких, як колишній провідник та ідеолог юґославської компартії Мілован Джілас, що опублікував окрему книжку про постання нової кляси совєтських буржуїв й експлюататорів, чи як згадуваний останніми днями східньо-німецький комуніст, публіцист і літературний критик Альфред Канторовіц, що, порвавши з комунізмом, виступив з полум'яним обвинуваченням проти сучасного комуністичного фашизму і варварства, чи видатний американський письменник, колись завзятий звеличник комунізму і Кремлю, Говард Фаст, що рішуче засудив криваві дії московського комунізму, — приєднався ще один з рядів комуністичної партії Америки, до останнього часу закордонно-політичний редактор офіційного органу компартії ЗДА „Дейлі Воркер" — Джозеф Кларк.

16-річним юнаком Кларк став членом комуністичної партії і перебував у ній на протязі 28 років, в тому числі 11 років був він пов'язаний з редакцією „Дейлі Воркер", здійснюючи і пропаґуючи на сторінках цього часопису напрямні й настанови проводу американської компартії, обороняючи й розпропаґовуючи кожен кивок емведівського пальця з Москви.

Сьогодні, по стількох роках служби, Кларк розчарувався і вирішив вийти не тільки з редакції „Дейлі Воркер", але й з комуністичної партії. „Добили" його, чи пак спонукали до цього не ревеляції Хрущова про злочини Сталіна і навіть не совєтська інтервенція на Мадярщині, що закінчилася кривавим погромом мадярського робітництва та селянства, але, як виходить із опублікованої ним у „Дейлі Воркер" і переданої іншим „буржуазним" американським газетам заяви, — справа Каґановіча, Молотова і Маленкова, точніше кажучи, виступи Хрущова (безпосередні чи й інспіровані ним) проти Каґановіча. Ще 10 липня ц. р. в своїй статті, надрукованій в „Дейлі Воркер", Кларк висловив дуже критичні завваги про опублікований у Совєтах комунікат ЦК КПСС про ліквідацію „антипартійної групи", після чого багато з-поміж членів крайового комітету компартії ЗДА почали вимагати його усунення із становища закордонно-політичного редактора згаданого органу. Свою непогодженість з офіційними настановами партійної політики висловлював Кларк і під час совєтської інтервенції на Мадярщині, і ще перед тим з приводу „союзу" між Сталіним і Гітлером. Свого часу Кларк протестував також проти винищування жидівських письменників в СССР, заявляючи, що якби провідні американські комуністи, між ними Говард Фаст і співак Пол Робсон, рішуче виступили проти цих переслідувань, то багато б із зліквідованих письменників залишилися б живими. Все ж таки публічні виступи Кларка з приводу цих „непогодженостей" незанотовані. Він висловив їх здебільша на різних „закритих" зібраннях політбюра американської компартії.

Порвавши з компартією і „Дейлі Воркером", Джозеф Кларк все ж таки не зміг поставити крапки над „і" і засудити комунізм, як причину натавровуваних ним тепер „злочинів" і „помилок". Як ствердив він у своїй заяві, він хоче залишатися далі гарячим прихильником ідей „соціялізму", як звикли тепер міжнародні комуністи визначувати . . . „комунізм". Ця його непослідовність зменшує, а то й нівечить силу його виступу і змушує дошукуватися мотивів його виходу з компартії та з редакції „Дейлі Воркер" не в непогодженості з політикою партії, а в її критичному становищі, зокрема в катастрофальній фінансовій ситуації „Дейлі Воркер", дефіцити якого ростуть в прискореному темпі.

Але, як би там не було і з яких би причин не стався виступ Кларка, він свідчить про дальшу розтіч в компартії, і про вже не окремі випадки, але про масову втечу комуністів із її рядів. Цю обставину підтвердив у зв'язку з виходом Кларка і крайовий комітет компартії, заявляючи, що на протязі одного року число членів партії зменшилося з 17 тисяч до 10-ти. Багато з-поміж цих „утікачів" рішилося відійти від партії свідомо, спонукані совістю, щоб не кидали на них їх нащадки камінням за опортунізм і продажність. Але більшість тікає так, як тікають щурі із загроженої пожежею комори чи потопаючого корабля. Втративши надію зробити „бизнес" на комунізмі, вони тікають, щоб рятувати свою шкуру.

КОЛИ ВІТЕР . . .

В ніч грозову, у ніч горобину
Блискавиця осяяла шлях,
Все, чим так дорожив, —
все покинув!
Тільки вітер сміявся в полях...

І забув я знайому дорогу,
Де під вікнами шум яворів.
Може й справді я серцем
згорів? —
Зрідка б'є воно ніжну тривогу.

Ні! Немає йому супокою...
Вабить поле його і гаї,
Кличуть казкою золотою
Її губи і очі її.

Як імла над селом опівночі
Розставляє свої ятері,
Я ім'я її ніжне шепочу,
Обціловане сяйвом зорі.

Десь колишеться віття зелене,
Спить ставок в голубій тишині...
Може, вийде ізнову до мене
В білокрилім дівочім вбранні.

Може вийде...
Тривожна, в зажурі,
Лиш не скаже, не скаже:
„Люблю..."
Коли вітер народжує бурю,
Він ламає усе — без жалю!

ЛЕОНІД ТЕНДЮК

Юрій Таркович

ЗА П'ЯТЬ ХВИЛИН ДВАНАДЦЯТА

Так можна назвати теперішню ситуацію в Західній Німеччині, ситуацію, що настала перед німецькими парляментарними виборами, на вислід яких чекає весь світ з огляду на географічне, політичне та економічне становище цієї країни.

Тим часом 81-річний Аденауер невтомно роз'їжджає спеціяльним поїздом по всій країні і з подивугідною енерґією апелює до німців, щоб і при цих виборах голосували за його Християнсько-Демократичну Унію та її посестру, баварську Християнсько-Соціяльну Унію. Аденауер у цих виборах найбільш войовничий з усіх промовців. Передвиборчу аґітацію він почав із гострого нападу на соціял-демократів, які є одинокою великою партією, що могла б по ньому перебрати владу в Німеччині.

Або християнство, або комунізм — з таким девізом почав свої виступи Аденауер, умотивовуючи небезпеку комунізму в той спосіб, що по евентуальній перемозі соціял-демократів вони зірвуть західньо-німецькі договорення з ЗДА й НАТО, і таким чином Німеччина попаде у комуністичну пастку, стане совєтським сателітом. „Християнство або комунізм" — повторює Аденауер цілими тижнями на десятках зібрань, які завжди втішаються багатолюдністю, бо й противники Аденауера хочуть бодай побачити, як старенький канцлер атакує всіх, хто хоче змінити політично-економічний курс Німеччини. В різних варіянтах змальовує Аденауер чорними барвами небезпеку, яка напевно прийде з перемогою соціял-демократів. „Перемога соціялістів приведе Німеччину до руїни", „господарчі експерименти соціял-демократів — смертельна небезпека для німецького народу" і т. д. Таким чином Аденауер і його співробітники, день-у-день атакуючи своїх противників, вже загнали їх у становище розпучливих оборонців, які ледве вспівають відповідати і не мають змоги розвинути свої власні передвиборчі арґументи та ідеологічні напрямні. Аденауер заскочив їх неприготованими.

Голова соціял-демократичної партії, куди молодший від Аденауера Оленгауер, щойно в останніх днях трохи випростав спину від ударів Аденауера і пробує переходити в протинаступ, хоч відповідний момент безнадійно прогаяв. Оленгауер, а за ним і всі соціялісти-промовці тепер уже зовсім офіційно відмовляються від соціялізації торгівлі і промислу, здаючи собі справу з того, що мало тепер є таких німців, які вірять у те, що соціялізація могла б дати кращі економічні наслідки, як дала система вільного економічного життя. Соціялісти вимагають тепер тільки деякої контролі над копальнями вугілля та енерґетичним господарством. Такі їх поступки вказують на те, наскільки всякі натяки на соціялізацію є тепер непопулярними в Західній Німеччині. До цього змусив їх Аденауер. Соціялісти вимагають знесення обов'язкової військової служби, але вже не вимагають роззброєння Німеччини, як це вони робили ще декілька років тому. Проте, Оленгауер все ж вимагає, щоб Німеччину ніколи не озброювано атомовою зброєю і щоб вона вийшла з НАТО, щоб уможливити об'єднання. Очевидно останні совєтські потягнення побивають і ці арґументи соціял-демократів, бо всім стає ясно, що Москва ніякого об'єднання Німеччини не хоче, крім такого, яке звело б всю Німеччину до ролі совєтського сателіта.

З десяток інших малих партій нападають і на Аденауера, і на Оленгауера, побоюючись, що вибори можуть привести до двопартійної системи на зразок англо-саксонських країн, і що тоді для малих партій не буде місця. Отже, вони застрашують німецького виборця монополією двох великих партій, що буде, мовляв, кінцем демократії. На ділі малі партії засуджені на повільне вимирання.

Передвиборча кампанія утруднює аґітацію опозиційних партій головним чином тому, що Західня Німеччина доходить до вершка економічного розквіту, до добробуту, якого ще ніколи в історії тієї країни не було. Практично безробітних немає, а ті, що є, якщо хочуть працювати, роботу можуть знайти. Німецька валюта, яка ще недавно не мала жадного покриття в золоті чи чужій валюті, має сьогодні одну з найтвердіших у світі основ. Західня Німеччина має чужої валюти і золота на 23 мільярди марок. Крім ЗДА, жадна країна світу не має такого високого покриття. Німеччина продукує найбільше в Европі авт, найбільше радіоапаратів і багато дечого іншого. За німецькою маркою полюють тепер в цілій Европі і, по американському долярові, на марку є найбільший попит. Ясно, що за таких умов дуже важко поборювати Аденауера, і надії на те, що соціял-демократи візьмуть верх при виборах 15 вересня, дуже малі. Крім того їм пошкодило й те, що при останніх своїх відвідинах в Східній Німеччині Хрущов майже одверто висловлювався за соціял-демократами, і комуністична партія Західньої Німеччини, яка є забороненою, дістала таємні вказівки підтримувати їх у виборах. Німецьким соціялістам така комуністична допомога дуже небажана, бо вони є переконаними антикомуністами, але факт залишається фактом і його використовує Аденауер.

Назагал переконання в Західній Німеччині таке, що партія канцлера Аденауера вибори виграє. Німецька дуже чутлива біржа рахується з продовженням уряду християнських демократів. Але несподіванки у виборах завжди можливі. Пригадаймо недавній приклад Канади, де опозиційна партія зовсім несподівано вийшла переможцем, або президентські вибори в ЗДА у 1948 році, коли вибори виграв Труман, хоч в усьому світі вважали, що президентом стане республіканський кандидат Дюї.

А. Заплітний

МАДЯРСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ У ЗВІТІ ОН

(4)

30-го жовтня Москва проголосила деклярацію, в якій між іншими сказано, що совєтські війська остаються в будь-якій соціялістичній країні тільки на виразне бажання дотичної країни, і що совєтська військова команда вже дістала наказ на кожне бажання мадярського уряду вивести свої війська з Будапешту і почати переговори в справі їх побуту на мадярській території.

Але вже 1-го листопада мадярська розвідка донесла, що великі совєтські з'єднання вступили в кордони Мадярщини зі самого СССР, з Румунії та з Словаччини. Тоді Надь, як міністер закордонних справ, запросив совєтського амбасадора до будинку парляменту, висловив проти цього гострий протест і заявив, що з цією хвилиною, тобто о 4-ій год. по полудні, Мадярщина виступає з Варшавського договору і проголошує свою невтральність.

Того самого дня зміст цієї заяви подано до відома всім посольствам, акредитованим при мадярському уряді, і вислано каблеграмою до Об'єднаних Націй, щоб вони схилили чотири великі держави (ЗДА, Англію, Францію, СССР) до визнання і ґарантування невтральности Мадярщини. 2-го листопада мадярський уряд подав до відома всім посольствам, що великі совєтські військові частини прямують на Будапешт і звернувся до ОН з просьбою, щоб Рада Безпеки наказала Мадярщині та СССР негайно розпочати переговори в справі виведення совєтських військ. Рада Міністрів видала відозву до народу, в якій з'ясовано, що невтральність проголошено на основі рівности та незалежности, згідно з духом статуту ОН. Закликом до мільйонів працюючих боронити свою вільну, незалежну, демократичну та невтральну Мадярщину закінчувалася ця відозва.

3-го листопада. Столиця оточена сталевим перстенем совєтських військ. Провінція повна совєтських частин. Звіт подає, що до другої інтервенції совєти приготовили 200 тисяч вояків та 2500 танків і панцерних авт. Цим воякам, переважно татарського та монгольського походження, совєтське командування заявило, що вони знаходяться в районі Суезького каналу і мають розбити англійських та французьких імперіялістів.

Мадярський уряд раз-у-раз протестує і заявляє що він ніколи не просив про таку інтервенцію і на неї ніколи не погодиться. Він призначає членів політичної та військової комісії і пропонує совєтам зробити те саме. По полудні чотири совєтські генерали, як члени військової комісії, разом з мадярськими членами комісії почали переговори. По довгій дискусії прийшло до порозуміння в засадничій справі: Совєти погодилися вийти зі столиці і цілої країни 15 січня ц. р. Мадярські представники хотіли, щоб це сталося 31 грудня, але готові були погодитися на визначену Совєтами дату. Совєтські генерали попросили, щоб дальші переговори велися в головній совєтській кватирі на передмісті Текель, щоб вони могли мати безпосереднє сполучення з Москвою. Комісія виїхала до цієї місцевости і переговори йшли далі. Коло півночі з'явився в залі нарад генерал Сєров, звелів вийти совєтським генералам, а мадярських членів комісії заарештував.

4-го листопада. Революційний Робітничий Комітет повідомляє, що совєтські танки і змоторизовані частини по півночі переїхали до столиці. Не знаючи, що сталося з комісією, Надь дає наказ мадярським оборонцям не стріляти першим, але відповідати вогнем, якщо будуть заатаковані.

Год. 4.25 ранку. Совєтські танки відкрили сильний вогонь по мадярських оборонних пунктах.

О год. 5-ій провінціяльна радіовисильня повідомила, що Я. Кадар ще 1 листопада створив новий мадярський уряд. Год. 5.20 ранку. Надь залвив через радіо: „Сьогодні вранці заатакували совєтські війська нашу столицю з метою викинути наш мадярський демократичний уряд. Наші війська б'ються. Я подаю цей факт до відома моєму народові та цілому світові". По хвилині він додав ще такі слова: „Світ є свідком, як совєтські війська, всупереч усім договорам і постановам, ломлять опір мадярського народу. Світ побачить, що вони викрадуть першого міністра країни, яка є членом ОН. Це є найбільш брутальна форма інтервенції. Провідники революції, якщо будете мати змогу ідіть за кордон і скажіть усім народам, що те, що діється сьогодні з Мадярщиною, станеться завтра з іншими країнами, бо імперіялізм Москви не знає меж".

Ще того самого дня Надь, кілька осіб з його оточення, 15 жінок і 17 дітей сховалися в юґославській амбасаді.

Тим часом в столиці йшли завзяті бої. Коли барабанний вогонь не захитав оборонцями, совєтські танки почали сіяти вогнем по вулицях і кварталах, де не було ніякого спротиву, щоб жахом схилити населення до податливости. Найбільшої руїни та найбільше жертв в людях зазнали саме ці спокійні дільниці міста.

7-го листопада під вечір затихли гнізда опору в центральній частині міста. Їх знищила совєтська артилерія, або їх оборонцям не стало набоїв. Найтяжчі бої були в робітничій дільниці Чепель. Вони тривали аж до 11 листопада. Там Совєти були змушені, крім артилерійського вогню, бомбардувати опірні пункти з літаків.

Але як скінчився активний спротив, совєтські окупанти зустрілися із загальним, національним пасивним спротивом. Населення іґнорувало всі розпорядки лялькового уряду Кадара і всі накази совєтських військових командантів. Ці останні змушені були почати переговори з немилими їм робітничими та революційними радами, але всюди чули домагання покинути Мадярщину. Побачивши, що фронтовою атакою не зломить одностайного опору населення, Москва почала добиратися до нього обхідними дорогами. Насамперед вона відновила зненавиджену таємну поліцію з розпорошених та заціліляих недобитків цієї організації. За цим пішов монтаж нової компартії. Пущено в рух московський режим терору, арештів, розстрілів та депортацій. Вимоги реального життя і безцільність дальшого спротиву змусили робітників піти до праці.

Випадає ще згадати про долю Імре Надя. Між юґославською амбасадою і урядом Кадара укладено письмову угоду такого змісту: „Всі особи, які знайшли собі схоронище в амбасаді, будуть вільні, житимуть у своїх домах і не будуть потягнені до будь-якої відповідальности за свою минулу діяльність". 22-го листопада Надь, його оточення, 15 жінок і 17 дітей сіли до автобуса, який мав їх розвезти по їхніх мешканнях. Але щойно автобус рушив з місця його оточив совєтський відділ і скерував до головної совєтської команди.

Переважаюча військова сила СССР здавила мадярську революцію, але вона неспроможна була вбити бажання волі й незалежности у мадярській нації.

Кінець.

Д-р Любомир О. Ортинський

ЗАВДАННЯ КОМБАТАНТІВ

(Доповідь, виголошена на 5-му з'їзді Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії УНА 1 вересня 1957 р.)

(2)

Ми поставили собі — при засновуванні Братства — ряд цілей, що їх спільно хотіли реалізувати. Крім чисто практичних, таких, як реабілітація нашої частини і її членів перед західніми альянтами і допущення їх до переселення, ми від першої хвилини існування усвідомили собі відповідальність, що лежить на нас на відтинку збереження традиції збройної боротьби, як основного ґаранта українського визволення. В цьому напрямі ми повели видавничо-публікаційну діяльність, видали ряд книжок з військової та військово-мемуаристичної тематики і спромоглися на видання українського військового журналу — „Вістей Братства кол. вояків 1 УД УНА". Журнал цей ввійшов оце в сьомий рік свого існування і є на сьогодні одиноким такого роду періодиком, що появляється безперебійно від осени 1950 року.

Ми вважали за обов'язок своєї чести прибрати могили наших поляглих товаришів в Австрії, і це завдання вже частинно виконано. Рік тому на військовому цвинтарі в Фельдбаху (Австрія) відбулося врочисте відкриття і посвячення пам'ятника. Він був здвигнений коштами, що їх в першу чергу склали дивізійники і українське громадянство в ЗДА і Канаді. До речі, українські комбатанти й українська еміґрація є першими з усіх інших східньо-европейських еміґрацій, які, маючи своїх поляглих на території Австрії чи Німеччини, здобулися на звеличання їх пам'ятником.

Справою чести було і є для нас також матеріяльне забезпечення наших інвалідів, що у великій мірі вдалося перевести знов же завдяки щедрій жертвенності широких кіл українського громадянства в ЗДА та Канаді і завдяки наполегливій збірковій акції клітин Братства у згаданих країнах.

Врешті ми можемо виказатися живою діяльністю клітин Братства у поодиноких країнах. Понад дві тисячі членів об'єднує під цю пору наша братська організація, яка, не зважаючи на величезні простори, що розділяють нас, проявляє задовільну діяльність і, щонайважніше, творить атмосферу спільноти, одної великої родини.

Усі ці наші досягнення стали можливими передусім завдяки нашій єдності всередині товариства, завдяки жертвенній праці нашого братського активу і наскрізь прихильній до нас, як Товариства, поставі українського громадянства, якому на цьому місці хочемо сердечно подякувати за довір'я і щедре спомагання наших починів.

На окреме відзначення заслуговує повна посвяти праця цілого ряду піонерів братської роботи, головно на американському терені, які в час, коли — що так скажу — наша фірма на цьому терені ще не була дуже популярною, мали відвагу закласти підвалини під нашу організовану, братську роботу.

Вже це побіжне вичислення дотеперішніх успіхів нашого Братства вказує на те, що воно має серйозні успіхи, що в схемі організованого українського життя поза межами батьківщини для нього є місце й призначення, що воно — потрібне. Мало того, без крихти пересади треба ствердити, що завдання, які виконує наше Братство, може виконати тільки власне таке комбатантське товариство, як наше, що спирається на традиції спільної фронтової боротьби й диспонує поважним числом членства. Виконання цих завдань чекає від нас не тільки еміґрація, але в першу чергу наша поневолена батьківщина, яка знає, що має на еміґрації, між іншими, теж і коло 15 тисяч колишніх вояків Дивізії.

І тут ми зближаємось до засадничого питання: до наших завдань на майбутнє. Але щоб краще усвідомити собі, в якому напрямі мають піти наші дії в наступному періоді, доповнимо ще балянс дотеперішньої діяльности Братства. Перед тим ми говорили про наші досягнення, кинули були прожектором тільки на одну сторінку медалі — на цю позитивну. Тим часом — нема де правди діти — є в нас, крім світел, і тіні, і, як колишні фронтовики, ми мусимо мати цивільну відвагу приглянутись нашим хибам і недотягненням.

Передусім — мабуть, усі будемо в цьому ствердженні згідні — нашу організацію, подібно зрештою, як і інші українські організації на чужині, підточує хробак часу; нас опановує своєрідна сплячка. Ми віддалилися від нашої батьківщини не тільки в просторі та часі, але, на жаль, віддаляємось і психічно. Само по собі природне явище, що належить до соціології всякої еміґрації, все ж цей процес віддалювання треба і можна ліквідувати, а принаймні послаблювати, якщо не хочемо загубитися в буднях і затратити наше духове обличчя. Отже, цей процес віддалювання від батьківщини відбивається рефлексом і на діяльності Братства. В міру того, як наше життя устабілізовується, і матеріяльно кращає, членство Братства не росте, а спадає; спадають зацікавлення працею товариства і жертвенність. Процес цей проходить повільно і не відразу впадає в очі: бо й на пресовий фонд ще перепадає пожертва, „Вісті" ще пренумеруються, і врядигоди є присутність на сходинах. Але, приглянувшись ближче, бачимо, що пожертву дається вже як відчіпне, що „Вісті" маґазинуються непрочитаними в пивницях, що спадає фреквенція на наших сходинах і маліє число охочих до посвяти і праці. Є кілька причин, що призводять до такого стану в наших рядах, але одною з найважливіших, на нашу думку, є загальне збайдужіння до справ засадничих і зневіра в можливість успішної праці. Мовляв, до війська й так уже не підемо, бо застарі. Нової програми для України не видумаю, на стратегії малощо розуміюсь — зрештою тепер усе нове, атомова доба. Отже — що взагалі можемо ще конкретного робити в Братстві, чи можемо взагалі чимнебудь допомогти визвольній українській справі з еміґрації? Чи все це не є витратою часу і грошей?

Література мистецтво розвага

Оксана Керч

НАДДЕСНЯНСЬКИЙ ЧАРІВНИК

Шарль Форд, редактор кіножурналу „Французька Кінематографія" та „Фільмової Енциклопедії", що в 1949 р. появилася в Парижі, пише про кіномистецтво наших часів. „Справжнє мистецтво в кіновій практиці скомулювалося в порівняно молодому, але вже з перших кроків глибокому й трудному до наслідування, оригінальному українському кіномистецтві, яскравим і досі неперевершеним представником якого є Олександер Довженко. Колишні стовпи російського кіномистецтва Айзенштайн і Пудовкін, його суперники в експериментальній хвилі нового мистецтва самі признаються в своїй безпорадності в обличчі величі його мистецьких засобів та монументального способу їхньої передачі. А способи ці необмежені в цього українського режисера... Руками геніяльного творця оригінальних фільмів маємо можливість подивляти мистецькі заложжя стародавньої козацької країни, її культуру, пречудову природу та надзвичайно вродливі козацькі типи."

Чим так привернув увагу чужого критика порівняно молодий режисер і творець невеликої кількости фільмів? Очевидно небагатьом землякам удасться глибше проаналізувати надзвичайні прикмети Довженкових фільмів з причин до болю відомих кожному з нас: ще не встигли сучасники знайти відповідний підхід до свіжих, новаторських, сміливих кінотворів оригінального мистця, як брутальна лапа московського поліцая проголосила їм смертний присуд. Зняла їх з екранів України, Довженкові строго забороняючи повертатись до цих „контрреволюційних" фільмів. Вони, ці фільми, ще може десь і плісніють по поліційних архівах, не зважаючи на всілякі відлиги та реабілітації, абсолютно недоступні глядачеві, особливо українському. Примеркли з бігом часу спомини колись бачених фільмів затираються щораз більше в пам'яті нечисленних і згодом стануть тільки символом рідного й сердечного, величного й далекого... Коли мова про серце, тоді самохіть повертається перо до особи Олександра Довженка, якого з таким захопленням прийняв холодний французький критик. Він додає: „Довженко уродженець чарівної закутини української землі (Чернігівщини — О. К.) промчав метеором обрії нашого безрадісного сторіччя". А ми скажемо: і позначив обірваний московським насильством культурний розвиток нашої країни в ділянці кіномистецтва, як Лесь Курбас у театрі, Микола Куліш в драматургії,

О. Довженко

Падалка і Седляр у малярстві й багато інших знищених і досі незаступимих.

Як кожна геніяльна одиниця, обдарований багатьма талантами, Довженко, починає свою мистецьку кар'єру малярськими студіями в Берліні, графічною діяльністю, був надійним актором, тонким режисером і оригінальним письменником. Попри його повсякчасну й відому загалові творчість у кіні, його багатогранний талант вилився в свіжу й запашну, як Десна, літературну творчість. Говорили сучасники Довженка, що писані ним твори були такі неповторно досконалі, що зреалізувати красу його слова навіть при його режисерських засобах було неможливо. Він нас зачаровує, читаючи свої сценарії (Юрій Яновський).

Перші картини „Ягідки кохання", „Вася реформатор" і „Сумка дипкур'єра" показали жваву та динамічну наставу до статичного в той час кіна, головно в останній сенсаційній картині, де молодий Довженко виступив уперше й востаннє як актор в епізодній ролі кочегара корабля. Які б вони не були ще слабкі, все ж відсунули в тінь кількалітню діяльність його попередників.

Перший зрілий монументальний фільм за сценарієм фінезійного письменника Майка Йогансена „Звенигора" привертає до нього загальну увагу, як до нового явища в українській кінопродукції. На першому закритому перегляді в Харкові 1927

(Закінчення на стор. 4-ій)

Осип Залеський

ЕДВАРД ҐРІҐ

(у 50-ті роковини смерти)

Мабуть ні один з чужих композиторів не був такий популярний серед української музикальної громади, головно в перших десятках цього сторіччя, як Едвард Ґріґ. Його фортепіянові твори, сольоспіви і хорові твори були виконувані на виступах музичних шкіл та на концертах. Був це час популярности не тільки Ґріґа, але і двох других норвежців-драматургів: Бернстерне-Бернзона та Ібзена, а входили тут у гру також політичні моменти, а саме прихильне ставлення їх (головно Бернзона) до українських самостійницьких змагань.

Музика Ґріґа, в якій домінує народний норвезький мотив, є легко сприйнятлива для вуха кожного слухача, і це є також однією із причин популярности його музики.

Едвард Ґріґ народився 15 червня 1843 року в м. Берґен у Норвеґії. Початки музичної освіти дістав удома, а завершив її в консерваторії в Липську. Згодом побував в Італії (в Римі у Ліста), Німеччині та Франції, студіюючи музичну культуру цих країн, а вернувши в Норвеґію, осів у Християнії (нинішнім Ослью). В роках 1871-1880 був директором Музичного Товариства, опісля замешкав у своєму домі Трольдгавґен та посвятився творчій праці. Там і помер 4 вересня 1907 року.

Студії в Німеччині не залишили впливу на його музичну творчість. Під впливом композиторів Н. Ґаде (данець), Гартмана, а головно Р. Нордрака (обидва норвежці) звернув він увагу на народну музику норвежців і вона стала джерелом, з якого черпав теми для музичних творів. В творах „З народного життя", „Норвезькі співи й танки для оркестри оп. 35", „Нордійські мелодії" для оркестри оп. 63, музика до Ібзенового „Пеер Ґінта" домінує народний первень. Чути його і в ліричних фортепіянових мініятюрах (10 зошитів „Ліричних фраґментів"). Фортепіянова соната, соната для скрипки з фортепіяном, фортепіяновий концерт, смичковий квартет, оркестрова суїта „З часів Гольберґа", сольоспіви (з яких широко відомі були у нас „Пісня Сольвейґи", „Люблю тебе"), хорові твори (Пізнання краю, Олаф Тріґвазон), — це приклади більше відомих творів Едварда Ґріґа. Музика Ґріґа мельодійна, повна фінезії, настроєва, цікава ритмікою і свіжими гармонійними ходами, буде завсіди цікавити нові ґенерації музик.

„ФАНТАСТИЧНА ВІЗІЯ" ДЕСЛАВА ВІДЗНАЧЕНА У ВЕНЕЦІЇ

Венеція. — Жюрі Венеціянського Бієнале присудило спеціяльне „Відзначення Бієнале 1957" першому солярізованому довгометражовому фільмові „Фантастична Візія", зробленому в Еспанії й Швайцарії українцем — режисером Євгеном Деславом.

ЄВСЕВІЙ МАНДИЧЕВСЬКИЙ

В серпні цього року минуло сто років від дня народження визначного історика музики і музичного теоретика українця Євсевія Мандичевського, який своєю працею здобув чимале значення у музичному світі, а також і почесті (почесний доктор філософії університету в Липську, титул радника австрійського двору). Мандичевський народився 18 серпня 1857 року, як син українського священика, в Чернівцях на Буковині. Музичні студії закінчив у Відні і там працював усе своє життя, спочатку як хормайстер віденської співацької академії та диригент заснованого ним жіночого хору, згодом як архівар віденського „Музікферайну" (від 1897 року до смерти), професор для теорії музики, контрапункту та інструментознавства у віденській консерваторії. Коли в році 1895 відійшов з катедри історії музики на віденському університеті Едвард Ганслік, запропоновано це місце Мандичевському, та він не прийняв університетської катедри, бо не любив сухої праці ученого, як про це писав він у листі до свого приятеля Й. Брамса. Був він знаменитим фахівцем, як архівар, опрацював загальне видання Ф. Шуберта і Й. Брамса, чотири томи арій Й. С. Баха та співпрацював при виданні творів Гайдна. Хоч не брав діяльної участи в українському житті, але як референт музичних стипендій в австрійському міністерстві освіти помагав українській студіюючій молоді. Написав невелику працю про композитора Сидора Воробкевича та декілька творів для фортепіяна і сольоспівів. Помер дня 13 липня 1929 року у Відні.

Олександер Архипенко

ЧОМУ Я ВИГОТОВИВ ПОГРУДДЯ Т. ШЕВЧЕНКА

Ви могли б спитати мене: чому я виготовив погруддя Тараса Шевченка і чому я пляную дати українській суспільності та світові погруддя інших українських геніїв?

Це тому, що я вірю, що відображення великих національних геніїв може викликати ідеї та почування, які допоможуть зберегти національне сумління. Ми свідомі того, що дух народу спирається завжди на двох стовпах, одним з яких є політика, а другим культура. Вони не можуть існувати окремо і вони мусять іти й розвиватися впарі, бо один з них піддержує другий і разом вони становлять національну єдність. В цій єдності кожну національну особу можна порівняти з каменем у великій національній будові.

Щоб бути інтеґральною частиною країни, необхідна культурна свідомість. А говорячи про культуру, як національну силу, нам необхідно признати, що наші національні генії, як Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Микола Лисенко та інші, консолідували нашу українську культуру при допомозі своїх творів, які віддають справжній дух і душу українського народу. Своїми творчими умами та своїм тілом вони увіковічнили все те, чим є Україна і що кожний українець повинен носити в своїй душі і в своїм серці.

Ми знаємо, що українські генії створили. Але ми теж повинні бачити їхні шляхетні обличчя, що відзеркалюють їхні творчі думки та їхній дух. Це заохотить нас шанувати їх, а вшановуючи їх ми самі відчуватимемо зріст нашого національного сумління та нашої національної свідомости. Обов'язком кожного українця мусить бути підтримування того сумління.

З тією думкою я й приготовив погруддя нашого найбільшого генія — Тараса Шевченка. З тією думкою я й рекомендую всім українським організаціям, товариствам, клюбам та приватним домам, щоб вони жили в приявності образів наших безсмертних геніїв, бо це допоможе їм вдержувати наш український дух, піднести нашу національну свідомість та наші культурні ідеали, допоможе нам скріпити фундаменти нашої української нації.

Думаю, що всі наші організації, всі наші українські доми й родини погодяться зі мною в тому, що ми постійно повинні перебувати в приявності ідей та образу Тараса Шевченка.

Засновано Українське Шекспірівське Т-во

Гайдельберґ, Німеччина. З нагоди конґресу Міжнародної Асоціяції Модерних мов і Літератур, в якому брали участь з українців: проф. Чижевський, проф. Рудницький, д-р Свобода (Лондон) та ін., відбулися тут 25. 8. 1957 конститутивні збори Українського Шекспірівського Т-ва в приміщенні Славістичного Інституту Гайдельберського університету. Програма зборів складалася з двох частин: організаційної та наукової. У першій продискутовано проєкт статуту й обрано управу Т-ва, у склад якої ввійшли — голова проф. Д. Чижевський (Гайдельберський університет) заступник голови проф. Яр. Рудницький (Манітобський університет), секретар Ігор Костецький (Айб, Німеччина), Контрольну комісію очолив д-р Яр. Славутич (Каліфорнія). В пляні товариства є досліджувати дотеперішній український вклад у шекспірознавство (праці Куліша, Федьковича, Франка й ін.), видавати студії й переклади Шекспіра в українській мові, перевести інвентаризацію української шекспіріяни, тощо. Намічено видати „Річник" товариства, починаючи з 1958 року.

В науковій частині прочитано й продискутовано дві доповіді: „Україніка шеспіріяна на Заході" проф. Яр. Рудницького та „Філософія краси в сонетах Шекспіра" І. Костецького. Відчитано деякі переклади Шекспіра: О. Зуєвського, Яр. Славутича, Ігора Костецького.

Літературний Конкурс „Порогів"

Дві тисячі пезо нагороди за п'ять найкращих прозових творів

Перша нагорода — 600 пезо; друга нагорода — 500 пезо; третя нагорода — 400 пезо; четверта нагорода — 300 пезо; п'ята нагорода — 200 пезо.

Умови конкурсу:

1. Конкурс відритий, — себто автори присилають твори під своїм літературним іменем,, а не під гаслом. 2. Надсилати на конкурс можна сюжети і твори різних прозових жанрів: повість, новеля оповідання. 3. Тема твору довільна. 4. Твір мусить бути ніде до цього часу не друкований. 5. Конкурсові твори друкуються в квартальнику „Пороги" за 1958 рік 6. Реченець надіслання творів — по жовтня 1957 року. 7. Проголошення нагород буде надруковано в першому числі „Порогів" за 1958 рік. 8. В окремих випадках для обговорення і розподілу нагород Редакція буде звертатись за консультацією по найвидатніших українських критиків і літературознавців.

Оригінали (в одному примірнику машинопису або чіткого рукопису) слати рекомендованою поштою на адресу:

Casilla de Correo 9. San Andres, FC Mitre, Argentina.

Ліна Костенко

ГРАНІТНІ РИБИ

Панує тиша над морським простором —
вітри тамують подих...
Великі риби,
виплеснуті морем,
закам'яніли на ґранітних сходах.

Знесилені подачками прибою,
закам'яніли у страшній судомі.
Луска зробилась тьмяною, твердою,
плавці лежать важкі і нерухомі.
Біліє сіль на зябрах вуглуватих,
в широких порах сірого ґраніту...

Горілий дух асфальтів перем'ятих.
Духмяний сон магнолій перегрітих.
Зміїний шурхіт на зміїних схилах...
Малої хвилі відгайдушний схлип...
Отут колись громадилися брили,
Їх обриси нагадували риб.

І хтось,
журбу сховавши під повіки,
тесав ґраніт в приморському саду,
щоб риби задихалися довіку
над хвилями, у моря на виду.

(„Жовтень", липень 1957)

Розкопки на „Кам'яній могилі"

Як подає „Рад. Україна" Київ повернулася Мелітопольсько-Терпіннівська експедиція Інституту археології Академії наук УССР, яку очолював доктор історичних наук М. Я. Рудинський. Експедиція працювала на заповідній території Академії наук УССР „Кам'яна могила". Це одна з найвидатніших археологічних пам'яток степового півдня України.

В печерах і гротах горба „Кам'яної могили" і під пісковиковими брилами, що відірвалися з її вершини, виявлено численні наскельні рисунки стародавніх жителів узбережжя річки Молочної, що впадає до Азовського моря, найдавніші з яких датуються 4-3 тисячоліттями до нашої ери. Ці накреслення являють собою визначні пам'ятки стародавнього мистецтва скотарських племен бронзового віку. Виявлено зображення свійських тварин, зображення коня, що належать до трохи пізнішого періоду скотарства.

Серед знайдених рисунків вийнятковий інтерес являє ряд комплексів наскельних зображень з досі невідомим в Україні сюжетами. Зокрема, вперше виявлено доісторичні зображення супряги биків, аналогії яких знайдемо в наскельних рисунках гір Північної Італії.

Зовсім окрему групу серед знахідок експедиції становлять лінійно-геометричні накреслення — зображення усвідомлених геометричних форм і певних їх комбінацій, які можна розглядати як зародки найдавніших письмен.

Всього експедицією виявлено понад 50 кам'яних плит із стародавніми рисунками, які дають багато нових цінних даних не тільки для вивчення історії нашої країни, а й для пізнання стародавнього світу всього европейського континенту.

ЗАМІСТЬ ФЕЙЛЕТОНУ

Василь Юхимович

ФІЛЬМУ КІНЕЦЬ

Горовий Аполінарій
Написав кіносценарій
І послав отій із студій,
Де багато різних судій,
В них що думка, то і вирок,
Кожен — майстер заковирок:
По огуді — перегуда...
Автор блідне: „Що ж то буде?"
Завдають на рані рану
По дорозі до екрана.

Вісім раз Аполінарій
Виправляв кіносценарій,
І чим більше варіянтів —
Більш претенсій консультантів.

Перші — проти Гапки-дівки:
„Гапку-бабку б знять на плівку..."
Другим бабка не годиться:
„Краще — Гапка-молодиця..."
Третій зовсім проти Гапки,
Роль її звели до крапки...

Й знову радять Горовому,
Щоб писав він по-новому:
„Дід Петро, щоб став Петрусем
Тобто, сивий — світлорусим,
А Петрусеві до пари
Треба Нонни чи Тамари,
Та Свиридові дідусю
Кадрик — спогад про матусю".

Написав. Чекає візи.
Голова ось-ось облізе.
Рік минає, два минає, —
Жаден фільму не знімає:
Твір порізав Горовому
Постановник по живому.

Автор стогне: „Чи діждуся
Вас, Гапусю, вас, дідусю?..
Тут захворів я буквально
І хронічно й хронікально".

... Не діждався. Не зустрівся,
Бо дороги розійшлися:
На цей світ — кіносценарій,
На той світ — Аполінарій...

Не закрив, бідняга, очі:
Все ще фільм побачить хоче.

(„Молодь України" 5 червня 1957)

Люба Вітошинська

НОТАТКИ З ПАРИЖУ

Погода була чисто „паризька". Вранці було сонячно, після цього густі хмари застелили небо й почав падати дощ, тоді звідкілясь узявся вітер, порозганяв хмари й дав дорогу сонцю, яке висушило невеличкі калабані й казало забути за парасолі й дощовики, але коли тільки які забудьки з'явилися на вулиці, то вже раптовий дощ карав їх такою зливою, що, промочені до нитки, тікали в затишок.

Я мала їхати до Парижу, до одинокого українського дентиста із зовсім нероматичною орудкою — направляти зуби. Погода наче б „допасувалася" до цієї неприємної поїздки, тому я вирішила одягнути дощовик, хустку на голову, а поверх неї ще й отой кишеньковий капюшон, який, складений увосьмеро, не займає більше місця в торбинці, як гаманець на дрібняки, а в випадку раптового дощу рятує „пристойний вигляд" кожної „шануючої себе жінки".

І ось я майже готова до дороги, коли вбігає, повертаючи з Парижу, мій чоловік (інакше я не могла б поїхати, бо немає з ким залишити дітей!) та каже мені таке:

— Зайшов до нашої редакції той твій колеґа, що то їздив по Европі за „півсвітком" і хоче з тобою бачитися. Я сказав йому, що ти будеш у дентиста й він тебе там чекатиме.

— Хто такий?

— Та той професор, як його... Рудницький з Канади... Той, що написав книжку про „демімонд"...

— Але ж він написав „З подорожі із півсвіту" й у ній було про бібліотеки, а не про „демімонд"!

— Я її не читав, а „півсвіток" це ж зовсім не бібліотека! Але не будемо тепер сперечатися за слова! Їдь, бо він має тільки три години часу для тебе!..

Ой, горенько! Та ж на таку „рандку" треба зовсім інакше зодягнутися! І то ще в приспішеному темпі! Я вмить перекинула всю шафу, найшла якийсь костюм, натягнула панчохи, підкрутила волосся, замість хустки почепила капелюшок, у якому, казали, мені вийнятково „до лиця", дощовик вхопила „на руку" й не забула про капюшон. Через десять хвилин я вже, незвичайно „елеґантна", бігла до автобусної зупинки, а „макіяж" довелося зробити вже в метро, де, зрештою, дуже вигідні дзеркала...

Зустріч з колишнім товаришем з університету, після стількох років, — не тільки небачення, але й недумання про нього, — могла б викликати заклопотання й людині просто невідомо було б „з чого починати розмову". Але веселий і дотепний та говіркий „Свавцьо" Рудницький (колись цей знаменитий мовник не вмів вимовляти нашого твердого „л") вміє знайти не одну, але сто тем до розмови!

Розглянувши одне одного та ствердивши обопільний „знаменитий вигляд", почали ми говорити. Я, власне, відклала свою неприємну візиту, коли Рудницький запитався:

— Чи маєте який плян, куди могли б ми піти?

— Я думала, не знаючи про ваш приїзд, поїхати в ґалерію „Дюнкан", де Гніздовський виставляє одну свою картину з циклю „Метро"...

— Але ж чудово! Ми з дружиною, прибувши в Ню Йорк, хотіли його відвідати, але він уже був виїхав! Чудово! Знайдемо його в Парижі! Світ все ж таки не такий великий, як нам здається...

Доволі довгеньку дорогу до вулиці над Сеною виповнили ми розмовою про несподівану появу Я. Рудницького в Парижі.

— Я в дорозі на два конґреси, „спонзоровані" що так скажу, Радою Гуманістичних Дослідів Канади. Та я збочив трохи з прямого шляху Вінніпеґ - Ослью, щоб поступити в Шкотію, Валію й Ірляндію, тобто неанглійські країни Великої Британії. І хоч на це „збочення" мусів я витрачати свої власні фонди, то не жалію ні трохи. Я познаходив там цікаві речі, які десятикратно повернуть мені витрати.

— Скажіть щось коротенько про ці неанглійські, — як ви кажете, — країни.

— Усі три народи не англо-саксього, але кельтського походження, одначе вони неоднаково реаґують на асиміляційний процес. Шкоти майже повністю засимільовані, валійці бажають втримати тільки свою культурну окремішність і говорять своєю, кельтською мовою, побіч, звичайно, англійської, а тільки ірляндці, які говорять англійською мовою, змагають до політичної самостійности.

— Сподіваюся, що метою вашої поїздки туди, не було тільки ствердження оцих фактів?

— Ні, вони мені тільки впали в очі й у вуха, під час коротенького перебування в усіх трьох країнах - провінціях. Я, своїм звичаєм, їздив по бібліотеках та університетах. І ось слухайте, що мені трапилося в Національній Бібліотеці Валії, в містечку Аберисвит, де ще не побував ніодин українець. Коли я зайшов до директора велетенської бібліотеки, приміщеної в старовинному замку з товстелезними, оборонними мурами, що сягають середньовіччя, і спитав про славістику та україніку, увічливий директор повів мене в окрему кімнату та показав на купи невписаних і нескаталогованих книжок, які, проте, в порядку поскладані, чекали на відкривця.

— Погляньте сюди, пане, — сказав директор, — може ці книжки писані вашою мовою, бо ми ніяк не можемо дізнатися про те, як теж і не знаємо хто їх сюди, давно вже, прислав.

— Мене мов громом поразило, — розповідав далі Рудницький, — від несподіванки й радости одночасно. Це були видання ВУАН з доби українізації!.. Я мусів зробити коротку лекцію цьому незвичайно добрячому й культурному директорові про Україну, її поневолення, та, зокрема про її культурні надбання. Накінець я відкрив йому очі на те, яким справжнім унікатом, великою рідкістю, являються ці книжки та просив його берегти їх, як ока в голові. Коли він мені це свято пообіцяв, я списав їх, переклав наголовки на англійську мову та пообіцяв звернутися до СУБ у Лондоні, щоб прислали туди нашого чоловіка на декілька днів, для упорядкування й скаталогування цих книжок. До речі, в цьому містечку, замість одного пополудня, я просидів три дні!

За цією цікавою розповіддю ми ледве не переїхали зупинки „Одеон", де треба було висісти, щоб добратися до ґалерії.

— Ось що мені подобається в Европі: ці облуплені стіни ґалерії, на яких розвішані, деколи, великої ціни картини! — каже наш учений, дивлячись на криві й сирі стіни кількох „заль", перероблених з давніх коридорів, крамниць, чи й пивниць. Та щоб упевнитися в своєму здогаді, питається про ціну картини „Монпарнас" — Якова Гніздовського.

— Сто вісімдесят тисяч франків (4,500 долярів), запобігливо всміхаючись, відповідає мадмуазель при бюрку, зразу відчувши „американський" акцент мого супутника.

— Так, я не помилився! Дорогі картини на нужденних стінах! У нас, за морем буває навпаки... А цікаво, чи мають вони репродукцію цієї картини?

— На жаль, — відповідає дівчина, — не маємо фот виставлюваних картин, але щодо маестра Гніздовського, — то саме вчора прийшов до нас Ноель-Ноель — це фільмовий режисер, — і сказав, що йому потрібне оце метро „Монпарнас" до фільму, над яким він зараз працює... Маляр ще про те не знає, але картина сфільмована... А вам, якщо хочете мати репродукцію, треба б звернутися до пана Гніздовського, він мешкає...

— Дякуємо! Ми знаємо адресу, і вдячні за вістку про це фільмування.

Ми попрощалися з балакучою дівчиною й вийшли на Сен-Жерменський бульвар.

— Найвищий час, щоб зайти в кафе й випити вина!

— Вина в такий гарячий час? — пробувала я протестувати.

— Та хіба ж не будемо в Парижі пити „кока-кола"! Ото ж „Мартіні", чи „Бурґонь"?

— Всеодно, щоб біле! Але не дивіться на годинник, бо ж мусите мені ще сказати про ці конґреси — мету вашої поїздки!

— На милий Біг! Мені залишається всього двадцять хвилин! Ото ж коротко: їду на Інтернаціональний Конґрес Лінґвістів у Ослью й на Світовий Конґрес Міжнародної Асоціяції Модерних Мов і Літератур у Гайдельберзі. На обидва конґреси прислала свої видання УВАН Канада з назвознавства й слявістики, бо там будуть теж вистави книжок з історіо- й літературознавства. Ширше про те напевно прочитаєте в пресі...

— Ще одне: думаю, ви, професоре, не їдете туди з порожніми руками? Які ваші доповіді?

— В Ослью говоритиму про „Ономастичний білінґвізм" — українсько-англійський (назвознавча двомовність), а в Гайдельберзі „Назва в структурі літературного твору" — напр., такі велемовні назви в Гоголя як Чічіков, Коробочка, Тарас Бульба й т. п. А тепер уже таки дозвольте попрощатись. На жаль, у поворотній дорозі переїздитиму Париж між год. 6-8 ранку! Ледве чи зустрінемось.

— Ледве! Це ж бо варварська година...

ВІСТІ з НТШ у ЗДА

Р. Смаль-Стоцький

НТШ-ІВСЬКИЙ ФРОНТ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ

У цьому, 1957-му році, минає десять років від часу зорганізування НТШ на американській землі. За цих десять років НТШ видало 18 томів своїх праць і публікацій, включаючи й публікації, видані НТШ за допомогою Східньо-Европейського Фонду. В друку є тепер дальші 4 томи, так що наш видавничий доробок за цей час становить 22 томи праць і публікацій.

Про десятки засідань наших Секцій, численні наукові конференції немає тут місця розписуватися; відзначу тільки Конґрес Української Вільної Науки в Колумбійському університеті, зорганізований 26-28 грудня 1953 р. разом з УВАН, та Франківське свято, теж в Колумбійському університеті, в днях 12 і 13 травня 1956 р.

Вся наша суспільність знає, що поміж українськими науковими установами на еміґрації НТШ займає виключне становище. Не тільки тому, що НТШ — це наша найстаріша наукова установа, що воно є батьком організованої української вільної науки і що з ним пов'язані всі світлі імена наших науковців, в першу чергу М. Грушевського й Івана Франка. Сучасне виключне становище НТШ засноване теж на тім, що воно свідомо продовжує свої майже 90-літні традиції і репрезентує не тільки нашу правдиву й об'єктивну науку, але й нашу науку згідну з заповітами Т. Шевченка, свого патрона, що в дусі християнських засад остаточно оформив нашу національну ідею та вказав шлях до її здійснення.

НТШ-івці були, є і залишаться „передрішенцями" і вважають „непередрішенство" та „непередрішенців" ворогами ідей її патрона.

Тому НТШ стоїть на передових позиціях фронту нашої визвольної боротьби і безустанно несе наукову правду в американський науковий світ, що його так довго опановувала царська і совєтська пропаґанда. Саме цього року НТШ розпочало три важливі акції в цім напрямі. Перша — це термінологічна акція, щоб встановити нарешті англійську наукову термінологію для Сходу Европи і чітко визначити значення „універсального терміну" „Рашія"; друга — це акція протесту проти скликання на 1958 рік Міжнародного З'їзду Слявістів до Москви. Про обидві акції „Свобода" поінформувала вже нашу суспільність. Третя акція розпочнеться восени, це спроба — з ініціятиви НТШ — створити в Америці Союз Слов'янських Наукових Товариств, для спільної боротьби проти новітнього совєтського панславізму й за здобуття повної академічної свободи для слов'янських націй.

Так, наше НТШ — це не запілля, не вигідне „непередрішенство", а фронт! А фронт потребував і потребує всесторонньої підтримки від усіх патріотів-громадян, що їм дорогі заповіти Т. Шевченка. Та підтримка — це пожертви на нашу працю!

Управа НТШ глибоко вірить, що, з Божою поміччю та з матеріяльною допомогою нашої суспільности, українська наука здобуде в наступнім десятилітті весь вільний світ для справи волі України і всіх поневолених Москвою народів, та що вона поможе теж остаточно зліквідувати загрозу комуністичної Москви нашій Америці.

Члени Наукового Товариства ім Шевченка на річному з'їзді Американського Союзу для Поступу Науки

Проф. д-р Любов Зофійовська, дійсний член НТШ, виголосила в дні 16 лютого 1957 р. в залі НТШ доповідь про річний з'їзд Американського Союзу для Поступу Науки (American Association for the Advancement of Science), який відбувся в Ню Йорку в готелі „Статлер" наприкінці грудня 1956 р. Союз заложений у 1848 р. і належить до найбільших того роду товариств у світі, маючи 52.000 членів. Він співпрацює із 264 науковими організаціями. Річних конвенцій було дотепер 123. Об'єднує він майже всі ділянки математично - природничо - лікарських наук. На з'їзді було 19 секцій, виголошено коло 1500 доповідей. Л. Зофійовська брала активну участь у конвенції і виголосила доповідь на тему „Ріст і реґенерація протоплязми", яку ілюструвала д і я позитивами. Головним результатом її довголітніх дослідів (15 років) було ствердження, що протоплязма може ділитися і жити без участи ядра. Доповідь викликала велике зацікавлення і признання присутніх фахівців, які поцікавилися також науковим стажем і походженням доповідачки.

На цьому з'їзді був присутній ще й другий дійсний член НТШ, проф. д-р Микола Гайдак, що доповідав про „Морфологічні зміни в часі життя бджоли". В цей спосіб імена дійсних членів НТШ увійдуть у звіт річної конвенції Американського Союзу для Поступу Наук. Участь українських вчених у всяких наукових з'їздах — це найкращий спосіб зв'язувати українську науку на еміґрації із науковим світом — передусім американським. О. А.

ОСЕРЕДОК ПРАЦІ НТШ В ФИЛАДЕЛФІЇ

У місяці червні ц. р. заходом дійсних і звичайних членів НТШ у Филаделфії створено Осередок праці НТШ. Головою Осередку вибрано д-ра Данила Богачевського, заступником проф. д-ра А. Княжинського, секретарем і скарбником мґр Т. Печерського. Осередок б'єднує літературознавчу комісію, комісію наддунайських країн, а крім цього відділи: суспільно-економічний, і с т оричний, філософічний, п р и р одничо-лікарський, математично-технічний, музикологічний, образотворчий і референт молоді.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЗДА

Наукове Товариство ім. Шевченка, що діє від 1948 року на терені Америки, закінчило в січні 1957 р. нову дворічну каденцію своєї діяльности на цьому терені. Завдяки жертвенному і повному зрозуміння ставленню нашого громадянства до цієї найстарішої наукової інституції, НТШ має тепер у посіданні дім, цілковито відремонтований і достосований для цілей Товариства, де може присвятитися науковій та видавничій діяльності і вести курси Університету Українознавства.

В останній каденції 1955-56 висунулися на перший плян видавничі справи, наладнання наукових конференцій, належне відсвяткування століття з дня народин І. Франка і ін. Треба було, однак, подбати також про сплату боргу, який тяжить на нашому домі.

В останніх двох роках появилось у видавництві НТШ одинадцять нових книжок та публікацій, з яких годиться згадати: П. Зайцева „Життя Тараса Шевченка", І. Франка „Вибір з творів", Е. Маланюка „Поезії", Б. Лепкого „Мазепа", Ю. Яновського „Майстер корабля", антологію поезій ‚Обірвані струни", збірку українських новель і ін. Ці видання появилися завдяки допомозі Східньо-Европейського Фонду, а частинно завдяки приватним жертводавцям. В останньому часі появився в розкішнім виданні перший том „Історії Українського мистецтва" В. Січинського. В друку — П. Грицака „Історія Галицько-Волинської Держави" і М. Рудницької „Західня Україна під большевицькою окупацією 1939-41". Однак, продовжування видавничої діяльности НТШ буде можливе лише завдяки жертвенності громадянства, бо фонди Фундації Форда вже вичерпались.

Видано теж два томи „Записок" і три випуски „Просідінґс" Секцій НТШ. Наші наукові видання розсилаємо безплатно до більше як 400 великих бібліотек світу.

Другою ділянкою діяльности НТШ були наукові конференції і доповіді Секцій (істор.-філол., філолог. і матем.-прир.-лікарської, та їх Комісій. В травні 1956 р. відбулася Франківська Сесія в Колумбійському університеті та в залі НТШ. Крім того влаштовувано з рамені поодиноких Секцій численні доповіді з різних ділянок науки. Відбуто теж в Торонто спільну наукову конференцію з Канадійським НТШ.

Термінологічна комісія, що співпрацює з УВАН, Товариством Українських Інженерів та Українським Лікарським Товариством, зібрала бібліографію термінологічних українських словників і тепер сфільмовує ці словники. Заплянувано теж видати загальний т е р м і н о л огічний словник. Термінологічна Комісія працює теж над ревізією українських термінів у ділянці хемії та над коректою термінів у словнику Подвезька.

Ш е в ч е нкові Р о к о вини влаштовувано щорічно спільно з УВАН.

Університет У к р аїнознавства, заснований 1954 р., проявляв пожвавлену діяльність, влаштовуючи д о п о в н юючі студії з обсягу українознавства для студентів американських каледжів і університетів. Директорами були: проф. д-р К. Кисілевський (1954-1955), та проф. д-р В. Лев (1955-57). На рік 1957/58 вибрано директором проф. д-ра В. Січинського.

Бібліотека комплектує українські видання та періодики з цілого вільного світу, надсилані видавцями, редакціями та приватними жертводавцями. Подаровано теж для НТШ цінну бібліотеку М. Гайворонського, о. Л. Чапельського, листи М. Грушевського. Д-р Ростислав Лепкий задеклярував готовість передати манускрипти свого батька Богдана Лепкого.

Загальні Збори НТШ вибрали в дні 26 січня 1957 р. нову Управу Американського НТШ в такому складі: голова проф. д-р Р. Смаль-Стоцький, заступники голови професор дипл. інж. М. Зайцев і доц. д-р Г. Лужницький, секретар д-р Р. Олесницький, скарбник інж. О. Гладишовський та члени Управи: професор д-р О. Андрушків, д-р Б. Филипчак, проф. д-р В. Лев, проф. д-р М. Стахів, проф. д-р В. Калина, ред. В. Мудрий, інж. М. Пежанський, проф. д-р В. Січинський, професор д-р Л. Зофійовська. Бібліотекарем обрано дир. В. Дорошенка, а на делеґатів до Головної Ради НТШ: проф. д-ра В. Січинського і ред. В. Мудрого. До Контрольної Комісії ввійшли: проф. д-р О. Архімович, проф. д-р П. Ковалів, проф. д-р І. Олексишин, проф. д-р Р. Осінчук, проф. Б. Загайкевич.

Загальні Збори НТШ схвалили новий статут Товариства, а в резолюціях ще раз запротестували проти знищення академічної свободи на Україні та проти фальшування текстів і ідеології творів чолових українських письменників, зокрема Франка. Загальні Збори звернулися до Управи НТШ з суґестією підняти заходи для скликання чергового Конґресу Науковців на еміґрації, а до Секцій — щоб вони доповнили членство НТШ науковим доростом та втягнули на членів чужинців, заслужених для у к р а ї н ознавства. Загальні Збори висловили вкінці подяку Українському Конґресовому Комітетові, українським організаціям, фундаторам і жертводавцям за патріотичне зрозуміння цілей та традицій НТШ у вільному світі і за матеріяльну піддержку нашого Товариства. Зокрема висловлено сердечну подяку за жертви і допомогу: проф. д-рові Р. Смаль-Стоцькому, д-рові М. Сіменовичеві в Шикаґо, д-рові В. Стефуракові в Шикаґо, д-рові Б. Гординському в Норт Дакода, п. Платонові Стасюкові в Ню Йорку, а Українському Народному Союзові та Редакції „Свободи" — за надрукування власним коштом Франківського Збірника.

Членів НТШ нараховується тепер в Америці: 66 дійсних, 138 звичайних та 20 членів-прихильників.

Нова Управа Американського НТШ намітила такий плян праці в новій каденції 1957-58: крім дотеперішніх щорічних сесій і наукових конференцій, влаштуватиmdh Чорноморську К о нференцію, Конференцію про сучасний стан вис. шкільництва в Україні, Конференцію термінології історії Східньої Европи, Науковий Конґрес українських науковців на еміґрації, Конференцію в УККА в справах потреб науки і Конференцію А м е р и кансько-Слов'янських Наукових Товариств. Намічено також плян праці для Дунайської Комісії та для недавно зорганізованого В і й с ьково-Історичного Інституту. Вкінці намічено гідне відсвяткування 40-річчя української державности в 1958 році.

В ділянці видавництв намічено видати — за ініціятивою і при матеріяльній допомозі Комітету З'їзду колишніх студентів високих шкіл Львова, який то Комітет зібрав на ту ціль поверх 4.000 долярів — джерельну книжку про Львів в англійській мові. Комітет З'їзду, очолюваний інж. Володимиром Богачевським з Ню Йорку, здепонував уже цю суму в НТШ. Підшукано 12 співробітників, які вже працюють над поодинокими темами. Редакційна Комісія складається з проф. д-ра Р. Смаль-Стоцького, ред. В. Мудрого і проф. д-ра М. Стахова, що ввійшов на місце доцента д-ра Ю. Фединського, який перенісся до стейту Індіяна і в редакції цього видання дальшої участи брати не зможе.

Крім того намічено видати окремими брошурами серію біографій великих НТШ-івців, а далі книжку про українські вишивки (зі збірки д-ра К. Рогозинського), переклади творів Шевченка і ін. Постановлено видавати квартальник „Вісті", який інформував би загал про діяльність і працю НТШ та співпрацювати при виданнях американських словників з ділянки музики, мистецтва і малярства.

В адміністраційній ділянці створено при Управі НТШ референтури: конференцій і доповідей, Університету Українознавства, бібліотеки, фінансів, друку і присднування наукового доросту для НТШ. Встановлено теж зв'язкових з Українським Народним Союзом, Українським Робітничим Союзом, „Провидінням", Укр. Лікарським Товариством, Товариством Укр. Інженерів, з обома Українськими Церквами, з жіночими організаціями, молоддю і редакціями часописів. Вибрано делеґатів НТШ на осередки Шикаґо, Клівленд, Филаделфію, Дітройт і Вашинґтон та видано „Правильник" для тих „Осередків Праці".

В цей спосіб бажає НТШ розповсюджувати серед громадянства ті ідеї і принципи, яким воно служить, поширювати серед нього заінтересування для нашої найстаршої наукової інституції, притягати до членства і співробітництва не лише науковців, але й письменників та вкінці нав'язати зв'язки з іншими, теж ненауковими українськими інституціями та організаціями і промостити в цей спосіб шлях для здійснення цілей, які НТШ обрало собі і яким служить.

Р. Кобринський

Грогор Лужницький

ВЛАСНИМИ СИЛАМИ

Десять років минає з того часу, коли на вільній американській землі заходом українських науковців створено Американський Відділ найстарішої нашої наукової установи, відомої у цілому світі, Наукового Тотариства ім. Шевченка, що під цю пору своїми відділами охоплює усі культурні країни, де тільки найшлася хоч би невеличка група українських науковців.

Українська наука, поза межами рідних земель, має два дуже важливі завдання: вона мусить перебороти опінію чужинної науки у відношенні до України, до її с а м о с т і йного, о к р е мішного культурного життя, відтворюючи правдиве, несфальшоване обличчя історії нашого народу і його боротьбу за своє існування та рівночасно з цим підсилювати своїми науковими силами протикомуністичний фронт, викриваючи усі свідомі фальшування сучасного комуністичного фронту в науці. Ці завдання української науки незвичайно важкі, бо як, з одного боку, наші „приятелі" віками старалися переконати чужинний науковий світ, що „України не було, нема й не буде" — так знову ж, з другого боку, під цю пору на Україні йде немилосердне, жорстоке нищення всіх її культурних надбань і під кличем „пролетарі всіх країн, єднайтеся" — цілковите обрусіння.

Ніхто з нас не всилі протиставитись тому, що діється на рідних землях, де українська наука у правдивому значенні цього слова не існує, а збірки творів наших письменників виходять у цілковито спотвореному вигляді. Для чужинного наукового світу цього роду забріханість і обман — це явища не тільки чужі, але навіть часто незрозумілі. І саме викрити це, показати цей фальш і облуду чужинному науковому світові — це і є одним із завдань гурту наших вчених, що їх під цю пору об'єднує наша найстаріша українська наукова установа, Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА.

А рівночасно з цим Наукове Т-во ім. Шевченка на чужині усвідомлює собі вагу того, що в хвилині повного банкрутства московської комуністичної диктатури на Україні, вирине проблема вивчення тих ділянок історії культури України, що їх комуністичний режим насильно усунув із життя, починаючи від історії Церкви, а кінчаючи історією купецтва. Привернути їм властиву цінність, дати всесторонній образ тих вартостей, що їх криваво потоптали большевики — це знову одно із завдань НТШ на чужині. Історія всесвітньої еміґрації вчить нас, що хоч ніяка еміґрація не встоялася під натиском чужинних стихій, але кожна з еміґрацій дала своїй поневоленій батьківщині ті цінності й вартості, яких тоді, у тому моменті, їхня батьківщина витворити не була всилі.

Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА росте й розвивається тільки завдяки жертвенності нашого громадянства, воно здане тільки на власні сили. Це й не дивота: живемо в часах, коли й наука стала „політикою", і тому всі видання, наукові конференції, доповіді, ціла наукова діяльність Наукового Т-ва ім. Шевченка на чужині — це не тільки своєрідна маніфестація вільної української науки й доказ її живучости, але ця діяльність є теж, і дуже часто, сіллю в оці деяких кол із чужинного наукового світу. І тому саме наукове Т-во ім. Шевченка на чужині мусить бути здане на власні сили, бо тільки з поміччю цілого нашого загалу воно зможе те „слово", що його „на сторожі" свого народу поставив Т. Шевченко, ніякою облудою і ніяким фальшом незаплямленим донести на рідні землі.

ЖЕРТВОДАВЦІ НА „ДІМ КУЛЬТУРИ НТШ"

Український Конґресовий Комітет, Ню Йорк $29,717, проф. д-р Роман Смаль-Стоцький, Милвокі, Виск. $6,000; Семен Угорчак, Бруклин, Н. Й. $6,000; д-р Василь Стефурак, Шикаґо, Ілл $1,500; Яків Удич, Ню Йорк, Н. Й. $1,025; д-р Мирослав Сіменс, Шикаґо, Ілл. $1,000; Комітет Об'єднаних А м ериканcько-Українських Організацій міста Ню Йорку, Н. Й. $800; Українсько-Американсь к е Об'єднання стейту Мишиґен, Дітройт, Миш. $700; Ліґа Американців Українсь к о г о Походження, Шикаґо, Ілл. $692; д-р Богдан Гординський, Дрейк, Н. Дж. $650; проф. д-р Роман Осінчук, Ню Йорк, Н. Й. $600; Український Народний Союз, Джерзи Сіті, Н. Дж. $600; Хор „Думка", Ню Йорк, Н. Й. $533; д-р Н. Пелехович-Гайворонська, Форест Гиллс, Н. Й. $500; д-р Борис Филипчак, Пасейк, Н. Дж. $500; Василь Пуйда, Ню Йорк, Н. Й. $500; Український Інститут Америки, Ню Йорк, Н. Й. $414; Український Робітничий Союз, Скрентон, Па $400; Роман Пристай, Рочестер, Н. Й. $250; Український Народний Дім, Дітройт, Миш. $250; д-р Лука Мишуґа, Джерзі Сіті, Н. Дж. $210; д-р Мирон Л. Зарицький, Бруклин, Н. Й. $210; З'єдинений Українсько-американський Допомоговий Комітет, Відділ Савтпорт, Конн. $200; „Провидіння", Шикаґо, Ілл. $175; Український Конґресовий Комітет, Відділ Вунсакет, Р. Ай. $157; Український Народний Союз, Відділ Гамтремк, Миш. $154; Микола Гречило, Милвокі, Віск. $150; д-р Іван Макаревич, Ню Йорк, Н. Й. $150; Комітет села Девятники, Ню Йорк, Н. Й. $150; Тома Винничук, Дітройт, Миш. $150; Теодор Чорній, Балтимор, Мд. $125; Іван Дужанський, Шикаґо, Ілл. $125; д-р Ярослав Войнаровський, Шикаґо, Ілл. $125; д-р Володимир Кокорудз, Овіґо, Н. Й. $125; Український Конґресовий К о м і т ет, Відділ Бриджпорт, Конн. $122; д-р Ярослав Макарушка, Ню Йорк, Н. Й. $120; Архітект Юліян Ястрембський, Ню Йорк, Н. Й. $120; д-р Р. Крупка, Шикаґо, Ілл. $115; М. Баран, Шикаґо, Ілл. $115; д-р Павло Джул, Пойнт Вудс, Миш. $110; С. Єрмоленко, Міннеаполіс, Мінн. $110; о. Василь Осташ, Обирн, Н. Й. $110; д-р Любомир Билів, Бинґгемтон, Н. Й. $110; д-р Роман Смик, Коул Сити, Ілл. $110; Церква св. Юрія, Питсбурґ, Па.; $107; Ольга Суковаченко Рочестер, Н. Й. $105; Український Конґресовий Комітет, Відділ Джерзі Сіті, Н. Дж. $105; Американсько-Український Г о р о ж а нський Клюб, Квинс, Н. Й. $103; Українська Жіноча Організація, Ню Йорк Н. Й. $100; Комітет Об'єднаних А м ериканcько-Українських Організацій, Відділ Клівленд, Огайо $100; Ярослав Богдан Яремчук, Рачестер, Н. Й. $100; Степан Ярема, Ню Йорк, Н. Й. $100; Володимир Ярема, Ню Йорк, Н. Й. $100; Осип і Анастазія Кочан, Джоліет, Ілл. $100; інж. Р. М. Левицький, Ню Йорк, Н. Й. $100; Олександер Наконечний, Шикаґо, Ілл. $100; баронеса О. Василько, Ню Йорк, Н. Й. $100; Осип Волк, Трумбул, Конн. $100; З'єдинений Українсько-Американськ и й Допомоговий Комітет, Филаделфія, Па. $100; д-р Іван Смук, Шикаґо, Ілл. $100; Платон Стаcюк, Ню Йорк, Н. Й. $100; Ст. Світлик, Трентон, Н. Дж. $100; Анастазія Бузель, Кольчестер, Конн. $100; д-р Н. Гнатчук, Петерсбург, Миш. $100; о. Петро Понятишин, Скокі, Ілл. $100; Михайло Муляр, Дітройт, Миш. $100; Український Конґресовий Комітет, Відділ Бостон, Масс. $83; Український Конґресовий Комітет, Відділ Бруклин, Н. Й. $78; Церква св. Миколая, Боффало, Н. Й. $77; Український Конґресовий Комітет, Відділ Янґставн, Огайо $76; о. Олександер Стиранка, Боффало, Н. Й. $75; „Самопоміч", Коговс, Н. Й. $75; Український хор, Балтимор, Мд. $71; Український Конґресовий Комітет, Відділ Ютика, Н. Й. $71; Іван Ставничий, Клівленд, Огайо $70; Українське Об'єднання Жінок, Питсбурґ, Па. $70; Українське Об'єднання Жінок, Вунсакет, Р. Ай. $70; д-р Марія Слиш, Кентакі, Ілл. $65; проф. Сава Никифоряк, Ню Йорк, Н. Й. $63; Український Конґресовий Комітет, Відділ Ню Бритен, Кон. $63; д-р Й. М. Тершаковець, Корел Гейблс, Фло. $60; д-р С. М. Демидчук, Бруклин, Н. Й. $60; Український Конґресовий Комітет, Відділ Вилминґтон, Дел. $57; Український Конґресовий Комітет, Відділ Лорейн, Огайо $55; д-р Осип Оришкевич, Бруклин, Н. Й. $55; Український Народний Союз, Відділ Шикаґо, Ілл. $55; Український Конґресовий Комітет, Відділ Гартфорд, Конн. $55; Український Мистецький Клюб, Шикаґо, Ілл. $53; Український Конґресовий Комітет, Відділ Клівленд, Огайо $50; Український Конґресовий Комітет, Відділ Питсбурґ, Па. $50; д-р Микола Грушкевич, Клівленд, Огайо $50; д-р Й. Коропей, Форт Орд Кал. $50; д-р М. Крижанівська, Ню Йорк, Н. Й. $50; Іван Лякуста, Іст Рокевей, Л. Ай. $50; д-р Тома Лапичак, Шикаґо, Ілл. $50; Мартин Малетич, Ню Йорк, Н. Й. $50; Українське Народне Допомогове Об'єднання, Ню Йорк, Н. Й. $50; „Пролог", Ню Йорк, Н. Й. $50; „Провидіння", Филаделфія, Па. $50; Г. Шульга, Балтимор, Мд. $50; Н. Данильченко, Ню Йорк, Н. Й. $50; Василь Дерлиця, Гартфорд, Конн. $50; Богдан Гарбовський, Ютика, Н. Й. $50; о. Володимир Довгович, Елмайра, Н. Й. $50;

НАДДЕСНЯНСЬКИЙ ЧАРІВНИК

(Закінчення зі стор. 3-тої)

року зірвались бурхливі оплески, коли старезний дід (улюблений персонаж Довженка), сидячи на могилі і розглядаючи козацьку шаблю, каже: Було колись на Вкраїні" . . . Особливо український глядач відчув в цьому фільмі подих давньої героїки, величі й краси такої протилежної до скупих, „пролетарських" часів.

Наступний фільм „Арсенал" появляється в 1929 році і зображує боротьбу з німцями, а чергового 1930 р. перший самостійний фільм „Земля", підсоння якогоріднить Довженка з творами Яновського, де світ української землі з її українськими мешканцями, представлений в теплій призмі вірного й захопленого сина. „Земля" — це героїчний епос українського села, що тисячолітнім корінням цупко опирається проминальним бурям, землі, що триває в непорушному маєстаті насупроти нікчемности ворога. Ворог тут — революція, колективізація, яничарство в особі комуністичного аґітатора, нікчемного відскалка прадавніх порядків, самобутньости й сили української землі. Мистецька мова була ясна й пророчиста, публіка, що заповняла по береги залі, оплескувала з неприхованим ентузіязмом сцени поразки аґітатора, а сцену розпачі його сестри, що рве на собі одежу над тілом брата й біжить гола — як самозрозумілу кару, з вдоволенням. Тільки на перегляді цього фільму в Москві придворний графоман Сталіна, Дем'ян Бєдний, образився і сказав: „Довженко показує замість мистецтва, голий зад". На те відповів Довженко, дивлячись на широчение, обросле салом обличчя Бєдного, що „дехто побачив там своє лице . . ."

„Земля" пройшла повз захоплені очі рідного глядача і мала щастя промчати кордони. Вона показалась перед зачарованим західнім світом у Парижі та Лондоні, де засвідчила вітальність та розмах українського режисера. Довженко вернувся до Харкова з закордонної поїздки, обдарований від своїх лондонських колеґ та друзів першими мультиплікаційними фільмами, чим у свою чергу захопив своїх. Після „Землі" прийшов новий фільм „Іван" — про будівництво Дніпрельстану. Сільський хлопець у вишитій сорочці (артист Масоха) прийшов будувати й вчитись техніки. Фільм кінчиться такою реплікою Івана: „Товариші професори, викладайте Іванові все, що у вас є!" Цей фільм видався московській поліції підозрілим і небезпечним, бо і його після короткого часу знято. Невдача „Івана" поєднується з життьовими невдачами самого Довженка. Це наблизилися роки посиленого наступу на Україну, і Довженка засилають у Москву. Життя ще покищо не відібрали, як іншим, але зміст життя — мистецтво похоронено навіки. Ностальґія в непривітній Московщині, туга за рідним краєм породжують новий фільм про тайґу — „Аероград". Фільм хоч про Далекий Схід, але побратими-таєжники — українці,ще вражає деякими формальними досягеннями зацькованого мистця: діялог двох побратимів у формі спільної рецитації (правда, цей діялог багато разів скорочували й обрізували, аж лишилася бліда коротенька сценка). Цей фільм — лебединий крик відповідно скоментували, і з тої пори вже настала довга перерва в творчості Довженка.

Раптом у 1936 році розбурхує цю довгу примусову мовчанку цинічне соцзамовлення самого Сталіна — фільм „Щорс". Садистичне воістину замовлення українцеві! Про московського пройдисвіта, що робив свою провокаційну роботу в Україні, та ще й подавати такого неприхованого ворога якимсь леґендарним повстанцем. Але горе переможеним! Можна було відмовитись — і загинути, можна було надіятись, що щось зміниться, що лихо переживеться . . . адже предки Олександра Довженка довговікі . . . І він виповнює соцзамовлення: фільм виходить такий, щоб знохочений глядач відвернувся від екрану з відразою. І „Битва за нашу совєтську Україну" і два культурфільми „Мічурін" і „Життя в квітах" — твори занапащеної людини, що працювала в обезлюдненій відукраїнізованій Україні віч-на-віч з перекошеною ненавистю московською поліційною пикою. Тому вони не фільми, а дрантя на кшталт блідих трафаретів бездарних мосфільмів, що дивують потворністю нормального глядача по цей бік залізної заслони. Проте й ця дань поневолювачеві не дала запоруки, що расовий український мистець стане московським плебеєм. Не став ним наддеснянський чарівник, що, як колись Гоголь, чи Максим Березовський (композитор і клявесиніст, що у віці 30 років повісився в Москві), не могли перенести московської атмосфери. Свідомість своєї расової окремішности й випливаючу звідтіль національну гордість проніс крізь своє гаряче й трудне життя, нехтуючи накиненими бляшками „заслуженого" і ніколи не вживаючи їх. Він міг тільки мучитись і нидіти, як ті бідні коростяві коні, про яких пише в „Зачарованій Десні". Він нидів. Про його тривожну мовчанку питали його звеличники закордоном: „Що діється з найкращим режисером наших часів? Чому він мовчить?" Він мовчав у гнилій Московщині, нудьгуючи за Україною і співаючи в душі те, чого виспівати не можна було вголос. У 1939 році не витримав і, вдаючи п'яного, промовив тихо до „воз'єднаного" галицького мистця:

— А пісню таку, пісеньку „А ми тую червону калину" пам'ятаєте? Ми, пам'ятаємо також, та не співаємо, а так собі в душі . . .

Вже підійшла Олександрові Довженкові шістдесята біла весна, кучері на вродливій голові були як сніг срібні, коли за гаслом „старикам у нас почот", тобто не такі вони вже грізні — тоді справили лицемірний ювілей непокликані опікуни мистецтва (уряд і партія). До того ще збігся він зі смертю Сталіна і „відлигою". Цю передишку підхопив буйний нащадок столітніх дідів українського роду й зібрався поставити новий фільм — поему про море. Та творче піднесення погасила дружня рука старшого брата — вбивши, отруївши чи вдушивши „дорогого ювілята". З Олександром Довженком згинув останній представник наших великих мистців, у холодній Москві, далеко від чарівної Десни.

ПОХОВАЛИ СЛАВНОГО БУКОВИНЦЯ

Д-р Григорій Г. Скегар

Українці з різних сторін Каліфорнії, як і найближчі приятелі - американці з фільмових студій Голивуду, — в середу, 4-го вересня 1957 р., поховали на цвинтарі Інґелвуд, в Л. А., уродженця буковинця д-ра Грогорія Г. Скегара, скромного українського діяча та широковідомого журналіста. Похоронного обряду довершив настоятель Української Православної Церкви в Лос Анджелес о. Петро Маєвський.

Помер д-р Скегар в суботу 30-го серпня 1957 р. на недугу рака в шлунку, по двох тяжких операціях у шпиталі Креншав, де повних чотири місяці тяжко боровся за життя.

Родився 19-го січня 1891 р., в селі Погорілка, Буковина. До Канади прибув молоденьким юнаком 1908 року. 1919 р. прибув до Шикаґо, як студент на Нортвестерн Університет, а в 1923 році отримав ступінь Доктора Дентистики. В 1925 році отримав ступінь М. А. (професора з колеґії Шикаґо Ло Скул. В 1924 р. отворив свою канцеларію-дентиста і провадив її до 1938 року.

1940 року одружився з Наталією Войсихівною (народженою в Америці) і виїхав до Голивуд, Каліф. Вінчав їх владика Богдан Шпилька в Ню Йорку. В жовтні 1942 році народилась їм донечка, Віра, якій тепер 15 років. Більше дітей в них не було.

В 1946 році дістався до фільмової студії в Голивуді за техніка. Весною 1957 подався на пенсію, бо хотів присвятити свої останні роки журналістиці і видати свої праці окремою книжкою, але зараз по кількох тижнях занепав на здоров'ї. Лябораторні аналізи ствердили наявність пістряка (рака). Сказали це Покійному, бо мали до діла з лікарем. Д-р Скегар свідомо піддався операції, бо іншого виходу не було. Лікарі думали, що їм вдасться продовжити життя ще бодай на два-три роки. Покійний просив Господа: „Коли б мені прожити здоровим бодай 6 місяців по операції, то за такий час я вспів-би видати свої різні праці окремою книжкою" — говорив мені багато разів, коли я відвідував його в шпиталі.

Дуже журився своєю донечкою, Вірою, що нематиме змоги дати їй батьківської опіки в дальших її студіях. Просто подивляти треба було його, як він старався вивести її на славну українку. Вже змалку, Вірця, була найкращою декляматоркою в нашій громаді. Її українська мова, з маленької дитинки, була криштальна.

Подружжя Покійного було дуже щасливе. Це показалося в останні місяці його життя. Не знаю, чи є багато таких українок між нами, які з такою посвятою рятували б життя свого мужа, як це робила дружина Покійного.

Покійний був дуже великим любителем українського мистецтва. В хаті Скегарів була прекрасна українська й англійська бібліотека — включно з комплетом Літературно-Наукового Вісника". Прибрана була бібліотека писанками й вишивками. Покладено Покійного в домовину в темному убранні і з прекрасною буковинською вишитою краваткою та з відзнакою з тризубом УНС, якого Покійний був довгі роки членом. (В нашій громаді був головою місцевого відділу УНС.).

До Другої Світової Війни, — Покійний був провідним діячем ОДВУ на сході Америки від 1930 р. На терені Каліфорнії був знаний, як журналіст - науковець.

Довгі роки був секретарем Української Централі м. Лос Анджелес (тепер Український Культурний Осередок) і головою від. УНС. Якийсь час вів українську рідну школу при парафії Української Православної Церкви Св. Володимира, де настоятелем є о. П. Маєвський.

З ближчої родини крім дружини і донечки, Віри, залишив ще стареньку сестру, Катерину, в Канаді і кузина п. Андрусяка у Вінніпеґу.

Покійний був веселої вдачі і дуже цінив своє українське оточення. Любив свою Буковину гаряче... Описав її гарно у своїй книзі „По Америці", надрукованій ще 1940 р.

Якось так склалось, що українська громада в Лос Анджелес, не вспіла влаштувати Покійному ювілею письменницької праці. А одиноку теплу згадку про Покійного найшов я календарі „КФ' з 1953 р., написану проф. Я. Бобнюком.

„Майже кожне число деяких українських часописів, пише проф. Бобнюк — приносить цікаві статті д-ра Г. Г Скегара, який вже не від нині пише на різні теми, а ті його праці друкувались і в канадійських часописах — „Канадійський Фармер", „Український Голос", „ Новий Шлях", — в американській „Свободі' й у Львові в „Ділі" і в Чернівцях в „Часі" і Манчу-Ті-Го (Манчуко) в „Українськім Вістнику', а також в американських журналах — наших й англійських.

1927 року був він першим українським представником на сьомий міжнародний конґрес дентистів у Филаделфії, Па., і звіт з того конґресу був поміщений майже в усіх українських часописах на цьому й на европейському континенті.

Під час Світової Вистави в Шикаґо в році 1933, д-р Скегар був офіційним дописувачем до українських часописів і його дуже цікаві статті були друковані в українських видавництвах на американському континенті, а також на Далекому Сході.

Коли Американське Дентистичне Товариство приготовляло великий твір: „Історія Дентистики" — то з 77 тисяч дентистів було вибрано 7 людей, які мали приготовити цю книжку. До цього комітету вибраний був теж д-р Скегар, який уже був відомий зі своєї праці на літературному полі.

Одинокий українець серед такого великого числа англійських вчених — своєю скромною роботою дістав велике признання не тільки особисто, але тим самим дісталось те велике відзначення й українській нації, з якої д-р Скегар вийшов.

В 1935 році видає 1,000 примірників „Українські Професіоналісти в Канаді й в Америці", а кошти видання тої книжки покрив зі своєї власної кишені.

Прийшла Світова Вистава в Ню Йорку 1939 р. — і там знову бачимо д-ра Скегара, як він ходив від павільйону до павільйону, нав'язував контакти з представниками різних націй, переговорював з ними, порушуючи завжди справу нашої поневоленої батьківщини.

В тих самих роках фільмувався „Запорожець за Дунаєм" — і фільмова студія Авраменка заанґажувала д-ра Скегара на керівника фірми.

1940 року видає він свої спогади окремою книжкою (200 сторін) в 2,000 примірників, під назвою „По Америці".

З Ню Йорку перебирається він до Голивуд і там дістається до фільмових студій — як репортер українських часописів. З тяжким трудом добився він до того, що перед ним отворились двері фільмових студій, бо ж він всюди виступав, як українець...

Д-р Скегар одинокий з українських учених дістався до великого журналу „Букс Аброд" і від 1938 р. вміщував там рецензії з української літератури й історії.

Почавши від 1948 р., д-р Скегар почав писати в „К. Ф." свій куток „З Наукових Записок", який притягнув до себе не лише звичайного читача, але й студентів високих шкіл.

Жалобними промовами попрощали Покійного: о. П. Маєвський від парафії, — п. Т. Ноґаш від Українського Культурного Осередку, — М. Новак від УНС, а від буковинців на еміґрації, — д-р А. Вусик.

Домовина Покійного була вкрита безліччю вінків і китиць. Було чимало вінків і від чужинців. Спеціяльна делеґація — д-р А. Вусик, проф. Зав'янський і п. Славський — вшанували Покійного такими словами на вінку: „Останній Привіт Тобі Від Буковинців".

Микола Новак.

Український Народний Союз це суто демократична українська братська організація. Стати її членом, — це не тільки забезпечити себе і Ваших рідних матеріяльно. Це значить, бути співвласником його надбань і вибирати, чи бути вибраним в його керівні органи.

ЗАКЛИК ЗУАДК

Американські Українці! Українське народне прислів'я каже, що „ситий голодного не розуміє". Не в кожному випадку це прислів'я має пристосування. Якщо мова про американських українців, то вони ніколи не жаліли ні грошей на народні цілі в рідному краю, ні грошей, харчів й одягу для своїх кровних братів і сестер, які жили у важких обставинах на скитальщині в Европі і поза нею. Вони не жаліють поважних грошових пожертв для своїх рідних у старому краю і для тих з-поміж нових еміґрантів із рідних земель, які живуть в поважній скількості в Німеччині й Австрії. Між ними є старші віком, інваліди, хворі і діти. На круглo 18,000 залишенців у Німеччині й Австрії є щонайменше 7,000 таких, які потребують постійної допомоги від українського громадянства у ЗДА.

Потребують тієї допомоги ті старші віком, інваліди, хворі і діти тому, що допомога німецького, чи австрійського урядів є така незначна, що не вистачає їм на животіння, а не то на людське нормальне життя і лікування.

Досі в найбільшій мірі вів допомогову акцію для потребуючих українських залишенців в Німеччині й Австрії та й узагалі в Европі Злучений Український Американський Допомоговий Комітет (ЗУАДК). Він буде її вести і далі, але з уваги на нові обставини іншими шляхами і засобами. Бо в загальному відомо, що крім своєї харитативної праці ЗУАДК вів майже безперервно преважливу переселенчу акцію українських еміґрантів. Його заходами переселилося тільки до ЗДА 45,000 українців з Европи, а теж з далеких окраїн Азії і з Африки. Останніми роками ЗУАДК розділював для потребуючих залишенців харчі, що їх діставав від американського уряду. І тепер ЗУАДК може діставати приділ харчів від уряду, але без товщу, бо товщ взагалі вилучено з приділу. Коли зважити, що транспорт тих харчів із державних складів до пристаней у ЗДА, а далі перевезення їх до місць приділу в Европі є для ЗУАДКомітету дуже коштовний, бо виносять тисячі долярів, то краще від тих харчів без товщу відмовитись. Далеко доцільніше і практичніше буде приділювати тим залишенцям, які не можуть працювати наслідком старости, чи недуги — грошову запомогу на купно харчів і ліків, як теж допомогу в одежі, що її в Америці легко зібрати, але при одному застереженні, а саме: що жертводавці будуть давати добрий одяг, як під оглядом якости, так під оглядом його ужиткової вартости.

Досі ЗУАДК допомагав крім інших організацій невисокими грошовими місячними виплатами ученим (НТШ у Сарсень, УВУ і УТГІ у Мюнхені). Переставитись ЗУАДКомітетові на виключно лише грошову допомогу залишенцям названих категорій не є легко. Бо якщо для семи тисяч потребуючих допомоги дати тільки по 5 дол. річно, то це дало б суму 35,000 дол. на рік. На жаль, збіркова акція ЗУАДКомітету в цьому році (Коляда і Писанка) не дала навіть 20,000 долярів.

Тому то на нараді допомогових організацій і установ у ЗДА в дні 11 липня 1957 року в Українському Народному Домі в Ню Йорку одноголосно порішено: „Проголосити ще цього року надзвичайну збірку на допомогові цілі для залишенців. Ця збірка повинна дати круглo 30,000 дол. і ця сума буде повністю передана на запомоги для потребуючих українських залишенців у Німеччині й Австрії. Всі підписані під цим Закликом українські допомогові організації й установи звертаються до українського громадянства у ЗДА з проханням не жаліти грошових пожерта для своїх братів — залишенців і слати свої пожертви до ЗУАДК на адресу:

UNITED UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE, INC.
P.O. Box 1661, Philadelphia 5, PA.

Всі підписані організації будуть мати рішальний вплив і голос при розподілі цих грошей. Хто має чутливе серце, хто відкидає прислів'я про те, що „ситий голодного не знає", той не завагається ні на хвилину вислати свою пожертву на благородну ціль допомоги своїм братам — ще донедавна товаришам недолі тисяч тих, які мали щастя переселитися до ЗДА.

Підписані організації вірять, що в Німеччині й Австрії займуться справою наладнання справедливого розподілу тієї допомоги об'єднаними зусиллями тамошні покликані до цього статутові українські організації.

1. вересня 1957 року.

Злучений Український Американський Допомоговий Комітет, Український Народний Союз, Український Робітничий Союз, Українська Народна Поміч, Союз Українок Америки, Суспільна Служба Комбатантів, Центральний Комітет Вшанування Пам'яті Симона Петлюри в Америці, Український Золотий Хрест.

МАРІЯ СОКІЛ І Д-Р АНТІН РУДНИЦЬКИЙ — ПРОФЕСОРАМИ ФІЛАДЕЛФІЙСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ

Филаделфійська Музична Консерваторія (Ди Филаделфія Консерваторі оф Мюзік), найстарша музична школа з правом наділювання усіх академічних ступнів у Пенсилвенії, оголошує в своїй програмі на шкільний рік 1957—58 про заанґажування до професорського збору двох відомих українських музик, Марії Сокіл й д-ра Антона Рудницького. П. Сокіл буде працювати як професорка співу, а д-р Рудницький як професор фортепіяну, оперового репертуару та камерної музики.

Окремий привілей Дирекції Консерваторії признаний Марії Сокіл й д-рові Антонові Рудницькому, дозволяє їх, відповідно заавансованим і здібним українським учням Українських Професійних Музичних Курсів у Филаделфії, одночасно стати учнями Филаделфійської Музичної Консерваторії, з усіми правами й привілеями цієї американської музичної школи.

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ В ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

На основі звітів з інспекції шкіл українознавства в 7-ох місцевостях в Великій Британії, виходить, що в цих школах працює 25 учителів, навчаючи 385 дітей у віці передшкілля та в шкільному з обсягу двох кляс.

Близько половина дітей в шк. році 1956/57, або 187 є в передшкіллю, а з другої половини дві треті частини відвідує першу клясу (часто поділену для початківців і на вищий ступінь) 143 учні, а решта, або 55 дітей, ходить до другої кляси.

Навчання: українська мова, історія України, географія з природознавством, релігія, спів і народні танки. Найбільше дітей у школі в Брадфорді (151), дві дальші місцевини досягають приблизно половини з першої, а це Олдгам 81 учень і Аштону-Лейн 70 учнів. Дальші три місцевості мають однакову кількість учнів: Лідс 26, а Гуддерсфілд і Ковентрі по 25. Найменша громада в Мансфілді має 7 учнів першої кляси. Батьки розуміють значення шкіл українознавства, а вчителі жертвенно працюють.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Зустріч подєбрадців.

Цього року минуло тридцять п'ять років від заснування в ЧСР Першої Української Високої Школи політехнічного типу — Української Господарської Академії.

Школа та проіснувала повних десять літ (1922-1932) та випустила 559 інженерів різних галузів техніки та індустрії.

Вихованці УГА, працюючи частинно на рідних землях, а в більшості на чужині, з честю несли ім'я своєї Альме Матріс серед різних народів і держав, гідно репрезентуючи українську націю та її державні змагання перед світом.

І тут приходиться ствердити той *парадоксальний і прикрий* факт, що про Українську Господарську Академію в Подєбрадах найменше знає (наслідком цілого ряду причин)) саме... українське громадянство.

Отже з нагоди ювілейної зустрічі абсольвентів Академії в суботу 14-го вересня ц. р. о годині 7 веч. в домівці Т-ва Українських Інженерів в Америці (2 Іст 79 вул.) будуть влаштовані інформаційні збори з виставою документальних матеріялів (фотографії, видання і т. і.), що освітлюватимуть життя й діяльність незабутньої в історії нашої культури національної школи. Абсольвенти Академії і УТГІ відповідно подбають, щоб з тих інформаційних зборів скористала якнайбільша кількість членів нашого громадянства.

Н. Н.

Тунісія обставила військом альжирський кордон

Париж. — Габіб Бурґуїба, президент Тунусії, проголосив „вийнятковий стан" у п'ятьох округах здовж кордону Тунісії і Альжиру. До того обширу стягнено частини молодої туніської армії. Сталось це у зв'язку з проголошенням французького міністра військових справ Андре Моріса, що французьке військо має „право гарячого переслідування" альжирських партизанів. Це „право" французи розуміють у практиці так, що французькі вояки можуть заганятись на території Марокка чи Тунісії за арабськими партизанами, які, втікаючи перед погонею, схоронились би на терторію тих держав. Габіб Бурґуїба вправді перестеріг був альжирських партитизанів і закликав їх, щоб вони не зловживали туніською територією для своїх операцій проти французів в Альжирі, але цей заклик не відніс був ніякого успіху. Внаслідку, в минулому тижні французи, загнавшись на туніську територію в погоні за альжирськими партизанами збили шістьох туніських вояків, а вже в цьому тижні в подібній сутичці згинули два туніські цивілісти. В кожному з тих випадків французи й тунісці представляють ті події зовсім інакше. На всякий випадок, як сам Бурґуїба це передбачував, продовжування партизантської війни в Альжирі відбивається препогано на взаєминах між Францією і Марокко та Тунісією.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

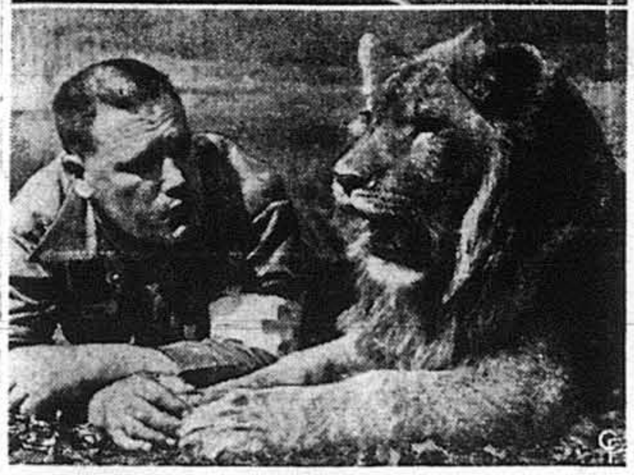
ФИЛАДЕЛФІЯ, Па. — 397 Відд. повідомляє своїх членів, що приймання вкладок буде в суботу, 14-го вересня, від год. 5-6 веч, і в неділю, 15-го вересня, від год. 12-1:30 по пол. Члени повинні вплачувати свої вкладки на час, щоб не бути суспендованими. — М. Субтельний, О. Штогрин.

ВЕСТ ІСТОН, Па. — Повідомляється, що квартальні збори Т-ва ім. Б. Хмельницького. Відд. 137. відбудуться в неділю, 15-го вересня, о год. 2-ій по пол., в церковній залі. Проситься всіх членів прийти на збори. — Гр. Пращик, предс.; М. Колодруб, кас.; Ст. Колодруб, секр.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 18-ти мільйонового майна організації!

З ГОЛОВОЮ У ПАЩІ ЛЬВА

Кларенс Е. Вотсон, військовий спеціяліст, що перебуває з 5-им американським полком піхоти у Фюрті в Німеччині, вкладає голову у пащу освоєного лева, що живе разом із вояками у казармах. Цього лева дарувала воякам ще 4-місячним щеням тітка Вотсона і вони його вигодували до цього часу. Поводиться він, як спокійний великий кіт.

Тортурування в'язнів шкодить добрій славі Франції

Альжир. — Французька влада в Альжирі сконфіскувала те число паризького щоденника „Ль'Експрес", в якому описувано дивну історію молодого французького вченого й журналіста, 25-річного Моріса Одена, асистента університету в Альжирі. Він був свого часу комуністом, але потім ніби відійшов від комунізму, зате залишився лібералом, який виступав проти методів французької боротьби проти альжирських партизанів. Його арештували 11 червня ц. р. і від того часу він зник. Його молода дружина, яка з трьома дітьми живе в Альжирі даремне намагається дістати про нього вістку. Її повідомили спершу, що його вивезли „у відокремлене місце", а згодом, що він „утік". За загальною опінією — він помер під час тортурування його французькою військовою поліцією. Міністер для справ Альжиру Роберт Лякост видав друком брошуру із 100 ілюстраціями про знущання, що їх допускаються арабські повстанці в Альжирі. Ця публікація, як і різні заяви французьких урядовців намагаються виправдати жорстокі методи французького війська і поліції, як ніби єдино доцільні в боротьбі проти ще гірших методів арабських партизанів. Однак численні французи мають слушне враження, що тортурування в'язнів і т. п. інші способи „пацифікування" Альжиру — знеславляють у широкому світі добре ім'я Франції, як країни із прастарою культурою.

● **Ніюйоркський суд** обвинувачує в шпигунстві на користь СССР подружжя Алфреда і Марту Стернів. Їм загрожує смертна кара, але вони тим не турбуються, бо вже давно втекли через Мехіко до Чехословаччини, звідки заперечують свою вину.

Робітництво Каліфорнії проти сенатора Новленда

Сан Франсіско. Каліфорнійський Відділ Американської Федерації Праці — Конгресу Індустрійних Організацій виступив проти сенатора Вільяма Ф. Новленка, який об'їздить свій стейт та в численних промовах старається здобути прихильників своєї кандидатури на губернатора того стейту, хоч досі урядово цього не заявив. Новленд у всіх промовах домагається, щоб кожний робітник мав право на працю без огляду на те, чи він належить до професійної організації чи ні. Таке становище сенатора не подобається зорганізованому робітництву, яке обороняє засаду, що всі робітники повинні бути членами професійних спілок і як такі мали б право на затруднення. В робітничих колах звертають увагу на те, що республіканський противник сенатора Новленда, теперішній губернатор Каліфорнії Гудвін Дж. Найт займає протилежне до Новлендового становища, і в 1954 році виразно зазначив, що не підписав би законопроєкту, коли б стейтова леґіслятура ухвалила, що не є примусова приналежність до робітничої організації при прийнятті на працю. АФП-КІО вислали листи до всіх своїх філій, в яких є зорганізованих 1,200,000 членів, і в них заявляється, що Новленд є противником зорганізованого світу праці. Губернатор Найт виявляв в останньому тижні оживлену діяльність, виступаючи на радіових і телевізійних стаціях та беручи участь в різних зборах.

ВСЯЧИНА

СКІЛЬКИ ЗМИСЛІВ МАЄ ЛЮДИНА?

Кожний знає, що людина має 5 змислів. Але, згідно з розвідкою в американському медичному журналі „Здоров'я сьогодні", кожний хто так думає, помиляється. Людина, каже журнал, має чотири або й вісім змислів більше.

Змисли від 6-го до 9-го легко відкрити, коли розложимо змисл дотику на 5 окремих змислів, а саме: дотику взагалі, натиску, гарячі, холоду і болю. Кожний із цих змислів має свої окремі клітини тіла, що сприймають враження із зовнішнього світу і свої окремі шляхи нервів. Змисли 10-ий і 11-ий є ізотеричні, то значить відомі тільки для обмеженої кількости людей, але вони дуже важливі: а це є змисл відчування вібрації (дрижання) та змисл двопунктового розрізнювання. Змисл відчування дрогань уміщений у кості, яка може відчувати дрижання напр. виделох навіть тоді, коли ткані м'язів його не відчувають. Змисл двопунктового розрізнення найкраще можна виявити за допомогою шкільного циркля. Коли приложимо обидва кінці досить розхиленого циркля (залізний гострий кінчик і олівець) до шкіри на плечах, то відчуємо дотик тільки одного предмету і тільки в одному місці. Але коли ми діткнемось цим самим цирклем долоні, то навіть коли обидва кінці циркля дуже мало від себе відхилені, відчуваємо діткнення в обидвох місцях, а навіть відрізнимо, котре діткнення походить від металевого вістря, а котре від тупішого олівця (розуміється при замкнених очах).

Більш складний є 12-ий змисл, т. зв. змисл положення. Його апаратура міститься радше в мозку, ніж в очах. Про його існування найлегше можна переконатись за допомогою такого досліду. Замкнувши очі, підносіть рам'я вгору. Хоч ви не відчуваєте ніякого дотику, то кожної хвилини усвідомлюєте собі зміну положення вашого рамени у відношенні до решти вашого тіла.

Легко ствердити теж існування дуже необхідного 13-го змислу — рівноваги. Найважніші його приймачі є приміщені в трьох каналах, наповнених рідиною, що мають різновимірне положення в лябіринті вуха. Цей змисл дає здібність людині вдержувати рівновагу навіть тоді, коли наші вуха заткані й очі замкнені. Коли наша голова або й наше ціле тіло похиляється, тоді рідина в рурках вушного лябіринту порушується і викликує цим відрухи нервів, які дають нам знати, що ми перехилились набік.

● **Найближчого тижня** відбудеться в Атлантик Сіті, Н. Дж., річна конвенція Американського Леґіону, в якій возьмуть участь 3,113 делеґатів від 3,000,000 членів. Головним промовцем буде генерал Алфред М. Грунтер. В парадному поході виступатиме 100,000 осіб.

• РОЗШУКИ •

Пошукую свого брата **ІВАНА КРИСУ**, нар. в селі Лосє, пов. Новий Санч. Правдоподібно перебуває в Ембридж, Пенсилвенія. і **АНДРІЯ БАРНУ**, з села Злоське, пов. Новий Санч, Лемківщина. Хто знає про них, або вони самі, прошу відгукнутись на адресу:
Adam KRYSA
596 Emmett St.
Phoenixville, Pa.

Пошукую **МІЛЕВСЬКУ ВАЛЕНТИНУ, ПЕТРІВНУ** (дівоче ім'я), нар. 1923 р., в селі Лісна Колона, Базарського району, Житомирської области. По ближчі інформації прошу звертатись до:
Konrad MANKO
77 Northampton St.
Buffalo 9, N. Y.

Пошукую
ОНУФРІЯ і КАТЕРИНУ ЛИТВИН,
зі села Глебівка, пов. Станиславів. Вони виїхали до Америки в 1911 році, і проживали в Jersey City, 24 Pearsall Ave. У них є троє дітей — Юстина, Олена і Микола, які правдоподібно жили в Нюарку. Хто знав би про них, або вони самі, прошу зголоситись на адресу:
Petro LYTWYN
626 E. 11th Street
New York 9, NYC
Tel.: OR 7-4735
Дзвонити від 9 рано до 2 по пол.

ЗМІНА АДРЕСИ!

Ще раз пригадуємо нашим передплатникам, що змінюють місце свого побуту, щоб одночасно з повідомленням про зміну адреси обов'язково присилали поштовими марками 10¢ за виготовлення нової адресової кліші, а члени УНСоюзу ще й число свого Відділу.

Адміністрація „Свободи"

ТАРЗАН, ч. 3931. Строга догана.

Коли Тарзан ввійшов до станційного будинку в Наруті, він побачив дивну сцену.

Сердита людина підійшла до похиленої над столом постаті, і . . .

— Гей, Голле, чи ви здаєте собі справу з цього! — гукнув він. — Як стоїть справа з контрактом? Мої начальники вимагають дерева, а ви так дуже запізнилися!